

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedra

Rimantės Butkutės

V kurso, komercinės teisės

studijų šakos studentės

Magistro darbas

Laikinosios apsaugos priemonės bylose su tarptautiniu elementu

Vadovas: Aurimas Brazdeikis

Recenzentas: Rimantas Simaitis

Vilnius 2017

TURINYS

I. ĮVADAS.....	3
II. LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ INSTITUTAS.....	7
2.1. Laikinųjų apsaugos priemonių samprata ir tikslas.	7
2.2. Laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo sąlygos.	11
2.3. Laikinųjų apsaugos priemonių bylose su tarptautiniu elementu taikymo ypatumai. .	17
III. TEISMINGUMAS TAIKANT LAIKIŅASIAS APSAUGOS PRIEMONES BYLOSE SU TARPTAUTINIU ELEMENTU	24
3.1. Jurisdikcijos nustatymas pagal Reglamentą Briuselis I bis.	25
3.2. Jurisdikcijos nustatymas pagal Briuselis II bis reglamentą.	33
3.3. Jurisdikcijos nustatymas pagal dvišalę Lietuvos ir Rusijos sutartį.	36
IV. NUTARČIŲ TAIKYTI LAIKIŅASIAS APSAUGOS PRIEMONES BYLOSE SU TARPTAUTINIU ELEMENTU PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS.....	45
4.1. Nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones bylose su tarptautiniu elementu pripažinimas ir vykdymas pagal Reglamentą Briuselis I bis.	46
4.2. Nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones bylose su tarptautiniu elementu pripažinimas ir vykdymas pagal Sutartį su Rusija.	48
4.3. Nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones bylose su tarptautiniu elementu pripažinimas ir vykdymas pagal tarptautines konvencijas ir nesant sudarytos tarptautinės sutarties dėl teisinės pagalbos.	51
V. LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKymo YPATUMAI, TAIKANT AREŠTĄ IR LAIKINĄ IŠLAIKYMĄ.....	54
VI. IŠVADOS	59
VII. LITERATŪROS SĄRAŠAS	61
SANTRAUKA	70
SUMMARY	71

I. ĮVADAS

Darbo aktualumas ir problematika. Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvai tapus Europos Sąjungos ir Šengeno erdvės nare visuomeniniai santykiai vis dažniau yra plėtojami už valstybės teritorijos ribų. Globalizacijos dėka išsiplėtus visuomeninių santykių žemėlapiui, išsiplėtė ir teisinių santykių sritis: skatinama tarptautinė prekyba, kuriasi tarptautinės šeimos. Šių santykių kūrimasis sąlygoja ir ginčų atsiradimą, pareiškiant reikalavimą teisme. Pateikiant reikalavimą dažnai kartu pateikiamas ir prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Galimybė užtikrinti ieškinį buvo įtvirtinta jau 1964 m. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse¹, tačiau tuo metu laikinųjų apsaugos priemonių institutas buvo vadinamas ieškinio užtikrinimu. Šiuo metu laikinųjų apsaugos priemonių taikymas reglamentuojamas ne tik Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso² (toliau – **CPK**) IX skyriaus penktajame skirsnyje ar kitų valstybių nacionaliniuose teisės aktuose, bet ir Europos Sąjungos reglamentuose, tarptautinėse sutartyse.

Laikinųjų apsaugos priemonių instituto reglamentavimui ir taikymui praktikoje įtakos gali turėti 2016 m. birželį Didžiojoje Britanijoje įvykęs referendumas dėl „Brexit“. Šis Didžiosios Britanijos sprendimas išstoti iš Europos Sąjungos gali paskatinti ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo byloje su tarptautiniu elementu reglamentavimo pokyčius Europos Sąjungoje, pavyzdžiui, susiaurinti Europos Sąjungoje galiojančių reglamentų taikymo sritį. Didžiosios Britanijos išstojimo iš Europos Sąjungos proceso metu *inter alia* teks spręsti laikinųjų apsaugos priemonių reglamentavimo klausimą. Tokie civilinio proceso teisės normų pakeitimai gali sąlygoti šio instituto taikymo praktikoje pokyčius.

Taikant laikinąsias apsaugos priemones bylose su tarptautiniu elementu praktikoje dažnai susiduriama su jurisdikcijos nustatymo problema. Ieškoviui pareiškus reikalavimą ir pateikus prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones gali paaiškėti, kad laikinųjų apsaugos priemonių dalykas yra užsienio valstybėje. Todėl paaiškėjus šiai aplinkybei teismui tenka apsispręsti dėl jurisdikcijos priimti nutartį. Deja, kaip bus nagrinėjama toliau darbe, jurisdikcija ne visada yra teisingai nustatoma. Be to, jei laikinųjų apsaugos priemonių dalykas yra ne Europos Sąjungos valstybėje narėje ar kitoje valstybėje, su kuria santykiai reglamentuojami pagal tarptautinius teisės aktus, tenka spręsti, ar nutartis

---

¹ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinio proceso kodeksas. *LTSR įstatymų sąvadas*, 1964-07-07.

² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002-04-06, Nr. 36-1340.

dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apskirtai galės būti įvykdyta, o jei galės – koku teisiniu pagrindu. Nors tokie atvejai yra pakankamai egzotiški, bet praktikoje jų vis dėlto pasitaiko.

Temos aktualumas ir naujumas taip pat pasireiškia tuo, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo byloje su tarptautiniu elementu klausimas nėra gausiai analizuotas teisės doktrinoje. Didžiausias dėmesys, autoriams nagrinėjant šią temą yra skiriamas reglamentavimui Europos Sąjungos lygmeniu, tačiau visiškai nėra analizuojama laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tvarka, kai byla yra susijusi su valstybe, su kuria yra sudaryta tarptautinė sutartis ar kai santykiai apskirtai nėra reglamentuoti joku teisės aktu. Todėl praktikoje dažnai yra susiduriama su sunkumais tiek nustatant kompetentingą teismą ir apibrėžiant priimtos nutarties vykdymo teritoriją, tiek nustatant šiuos procesinius veiksmus reglamentuojančius teisės aktus. Atsižvelgiant į tai, būtina pateikti nuoseklią ir išsamią teisės aktų, reglamentuojančių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo byloje su tarptautiniu elementu, bei teismų jurisprudencijos analizę.

Tyrimo objektas. Šio magistro darbo tikslas – išanalizuoti, koks yra laikinųjų apsaugos priemonių instituto tikslas bei kokių priemonių pagalba jis yra užtikrinamas, kai byla yra susijusi su tarptautiniu elementu. Taip pat bus siekiama pateikti detalią analizę, kokios taisyklės yra taikytinos, nustatant jurisdikciją priimti nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turintį teismą ir įvertinti, šių normų privalumus ir trūkumus. Šį magistro darbą galima skirti į tris dalis – pirmoje dalyje autorė analizuos laikinųjų apsaugos priemonių taikymo esmę, tikslus bei sąlygas, atskleidžiant praktikoje dažniausiai kylančias problemas, taip pat įvertins laikinųjų apsaugos priemonių taikymo byloje su tarptautiniu elementu ypatumus. Antroje darbo dalyje bus analizuojamos jurisdikcijos taisyklės įtvirtinančios Europos Sąjungos reglamentų bei tarptautinių sutarčių teisės normos. Atskirų teisės aktų pagrindu reglamentuojama laikinųjų apsaugos priemonių tvarka bus iš dalies lyginama tarpusavyje, taip pat analizuojama valstybių teismų praktika ir joje kylanti problematika. Trečioje darbo dalyje bus nagrinėjama nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu vykdymo ypatumai bei negalėjimo įvykdyti nutartį pasekmės. Paskutinėje šio magistro darbo dalyje bus tiriama atskirų laikinųjų apsaugos priemonių rūšių reglamentavimo bei taikymo specifika nagrinėjant bylą, susijusią su tarptautiniais privatiniais teisiniais santykiais. Dėl ribotos šio darbo apimties, daugiausiai bus analizuojamos teisės normos pagal jurisdikcijos nustatymo klausimus reglamentuojančius Europos Sąjungos teisės aktus, 1992 m. liepos 21 d. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartį dėl teisinės

pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose³ (toliau – **Sutartis su Rusija**) dėl Lietuvos itin glaudžių santykių bei geografinės ir geopolitinės padėties su šia valstybe, taip pat aptariami atvejai, kai tarpusavio santykių nereglamentuoja joks teisės aktas.

2017 m. sausio 18 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos priimtas reglamentas Nr.655/2014 (toliau – **Europos sąskaitos blokavimo reglamentas**), kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo procedūra⁴. Europos sąskaitos blokavimo reglamento pagrindu sukurta procedūra, suteikianti kreditoriui teisę reikalauti išduoti Europos sąskaitos blokavimo įsakymą, skirtą blokuoti Europos Sąjungos valstybių narių bankuose esančias skolininko banko sąskaitas. Naujasis Europos sąskaitos blokavimas, tikėtina, gerokai supaprastins vykdymo procesą bylose su tarptautiniu elementu. Tačiau šiame darbe dėl naujojo reglamentavimo specifikos, reikalaujančios pakankamai detalios analizės, Europos sąskaitos blokavimo reglamento nuostatų sąmoningai pasirinkta neanalizuoti. Be to, šiame darbe atskirai nebus aptariami laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimai byloje su tarptautiniu elementu pagal 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų⁵ (toliau – **Reglamentas dėl bankroto bylų**), kadangi detali analizė dėl šios temos specifikos galėtų būti atskiro magistro darbo objektas. Analogiška priežastis sąlygojo ir tai, jog šiame darbe tik epizodiškai bus užsiminta apie pagalbą arbitražui, tačiau detaliau šis institutas nebus analizuojamas.

Tyrimo metodai. Temai nagrinėti pasirinkti sisteminis, analitinis bei lingvistinis ir loginis metodai. Sisteminis metodas naudojamas nagrinėjant laikinųjų apsaugos priemonių taikymą bylose su tarptautiniu elementu reglamentuojančias teisės normas bei jų tarpusavio sąveika, taip pat nacionalinėje teisėje įtvirtintų normų įtaka nustatant jurisdikciją priimti ir vykdyti nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Autorė pasitelkia analitinį bei lingvistinį tyrimo metodą, aiškinantis teisės normų turinį, jų tikrąją reikšmę ir galimas taikymo pasekmes, analizuojant teisės doktriną bei teismų praktiką, darant apibendrinimus bei išvadas. Loginio metodo pagalba atskleidžiamas nagrinėjamą institutą reglamentuojančių teisės normų, jas aiškinančios teismų praktikos bei doktrinoje atsispindinčių pozicijų pagrįstumas.

---

³ 1992 m. liepos 21 d. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1995-02-10, Nr. 13-296.

⁴ 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 655/2014, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūra, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose. 2014, OJ L 189/59.

⁵ 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų, OJ L 160, 2000, p. 1–18.

Naudoti šaltiniai. Rengiant šį magistro darbą daugiausia remiamasi U. Magnus, P. Mankowski, A. Dickinson, E. Lein, P. Loughlin, S. Gerlis, M. R. Isidiro, F. Pocar, F. J. M. Mazuelos, Y. L. Tan ir kitų užsienio autorių darbais. Be to, didelis dėmesys yra skiriamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bei Lietuvos teismų praktikai. Rengiant šį magistro darbą tai pat remiamasi V. Mikelėno, A. Driuko, E. Laužiko, V. Valančiaus ir kitų Lietuvos teisės mokslininkų įžvalgomis.

II. LAIKINŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ INSTITUTAS

2.1. Laikinių apsaugos priemonių samprata ir tikslas.

Siekiant tinkamai išnagrinėti bei pateikti laikinių apsaugos priemonių su tarptautiniu elementu taikymo atvejų analizę, visų pirma, svarbu aptarti patį laikinių apsaugos priemonių institutą, jo sampratą bei bendrąsias taikymo praktikoje sąlygas ir atvejus.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsniu asmenims įtvirtinama bei garantuojama teisė į teisminę gynybą. Šiuo straipsniu reikalaujama ne tik sudaryti galimybę asmeniui kreiptis į teismą, bet ir realiai apginti pažeistą ar ginčijamą subjekcinę teisę, įgyvendinti priimtą teismo sprendimą⁶. Nors 2014 metų duomenimis⁷ Lietuvoje civilinis procesas vertinant visos Europos Sąjungos mastu vyko sparčiausiai, vis tik nuo ieškovo kreipimosi į teismą iki teismo sprendimo įsiteisėjimo gali praeiti netrumpas laikotarpis. Per šį laiką dėl įvairių priežasčių gali tapti sunku arba objektyviai neįmanoma realiai įgyvendinti priimtą teismo sprendimą. Tuo atveju, kai bylos nagrinėjimas užtrunka ilgai, teisminė gynyba nepraranda savo efektyvumo tik tada, kai priimtas sprendimas gali būti realiai įgyvendinamas. Siekiant užtikrinti, kad tuo atveju, jei būtų priimtas ieškovui palankus teismo sprendimas, jo įvykdymas nepasunkėtų arba nepasidarytų objektyviai neįmanomas, CPK nuostatos numato galimybę taikyti laikinių apsaugos priemonių institutą.

Laikinas apsaugos priemones reglamentuoja CPK XI skyriaus penktojo skirsnio teisės normos. Pagal CPK 144 straipsnio 1 dalį teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali imtis laikinių apsaugos priemonių, jeigu jų nesiėmus teismo sprendimo įvykdymas pasunkėtų arba pasidarytų neįmanomas. Todėl laikinių apsaugos priemonių poreikį nulemia būtent grėsmė (lot. *periculum in mora*) sprendimo įvykdymui. Laikinosios apsaugos priemonės, jų taikymo bei vykdymo tvarka gali būti nustatyta ir kituose teisės aktuose, pavyzdžiui, Autorių ir gretutinių teisių įstatymo⁸ 81

---

⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. liepos 5 d. nutarimas, bylos Nr. 2/2012-12/2012-9/2013.

⁷ Europos komisijos teisingumo ir vartotojų reikalų direktoratas. *The 2016 EU Justice Scoreboard*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2016_en.pdf>.

⁸ Lietuvos Respublikos autorių ir gretutinių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999-06-09, Nr. 50-1598.

straipsnyje, Civilinio kodekso⁹ (toliau – **CK**) 6.65 straipsnyje ir 6.75 straipsnio 3 dalyje, Dizaino įstatymo¹⁰ 47 straipsnyje, Patentų įstatymo¹¹ 41 straipsnyje ir kt.

Laikinių apsaugos priemonių samprata pateikiama ir Lietuvos teismų praktikoje: „laikinosios apsaugos priemonės yra kompleksas teismo taikomų po vieną ar kelias priemonių dėl atsakovui priklausančio turto (kilnojamojo, nekilnojamojo, lėšų, turtinių teisių) nuosavybės teisių apribojimų ir kitų įpareigojimų, draudimų ar veiksmų sustabdymo, kuriais siekiama užtikrinti sprendimo, kuris bus priimtas ateityje, įvykdymą bei kartu išvengti teismo sprendimo įvykdymo pasunkėjimo arba pasidarymo nebeįmanomo“¹². Kartu teismai nurodo, kad „laikinių apsaugos priemonių instituto civiliniame procese paskirtis suponuoja išvadą, kad būsimo teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti gali būti pritaikytos tik tokios laikinosios apsaugos priemonės, kurios susijusios su pareikštais ieškinio reikalavimais, ir tų laikinių apsaugos priemonių taikymas yra realiai įmanomas“¹³.

Daugelio teisės institutų atveju, samprata yra gerokai platesnė už paties instituto sąvokos definiciją ir tik labai retais atvejais sąvokos ir sampratos apibrėžimai sutampa. Aiškinant lingvistiškai laikinių apsaugos priemonių sąvoką, jau pats instituto pavadinimas sufleruoja vieną iš pagrindinių požymių – laikinumą. Todėl pažymėtina, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti skiriamos bet kurioje bylos nagrinėjimo stadijoje vienos iš šalių prašymu ar teismo iniciatyva, jos gali būti pakeičiamos ar panaikinamos. Kadangi jų pagrindinis požymis laikinumas, jos gali būti taikomos tik iki tol, kol bus visiškai įvykdytas teismo sprendimas. Ilgesnis laikinių apsaugos priemonių taikymas pažeistų ir nepagrįstai suvaržytų asmenų, kuriems jos yra taikomos, teises ir paneigtų jų skyrimo tikslus.

Iš aukščiau pateiktų teismų praktikos pavyzdžių, kuriuose nurodoma laikinių apsaugos priemonių samprata, aišku, kad jų pagrindinis tikslas yra ne ginčo išsprendimas ir teisinės taikos atkūrimas tarp šalių, o siekis užkirsti kelią aplinkybėms, kurios vienaip ar kitaip galėtų turėti įtakos būsimo teismo sprendimo, priimto patenkinus ieškinį,

---

⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262.

¹⁰ Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002-11-22, Nr. 112-4980.

¹¹ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994-01-28, Nr. 8-120.

¹² Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje J. A.-S. v. Ž. S., Nr. 2S-681-611/2010.

¹³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje S. S. v. UAB „Šeba“, Nr. 2-475/2010.

tinkamam įvykdymui bei *status quo* padėties tarp šalių išlaikymui¹⁴. Taigi *status quo* arba faktinės bei teisinės padėties tarp šalių išlaikymas yra esminis, bylos nagrinėjimo teisme metu, o tai įgyvendinti padeda būtent galimybė pasinaudoti minėto instituto teikiama pareiškėjo (ieškovo) interesų apsauga.

Laikinių apsaugos priemonių tikslo formuluotę pateikė ir daugelis autorių. Pavyzdžiui, E. Laužikas nurodė, kad „taikant laikinasias apsaugos priemones reikia nustatyti ir išlaikyti tokią padėtį, kuri sudarytų sąlygas ieškovui rengtis procesui ir jame dalyvauti, o priėmus palankų sprendimą – jį realiai įvykdyti“¹⁵. Panašią poziciją palaiko ir A. Driukas ir V. Valančius: „nors CPK yra numatytos įvairios priemonės, užtikrinančios spartų bylos išnagrinėjimą, taikomi civilinio proceso operatyvumo, koncentruotumo ir ekonomiškumo principai, nuo pirmosios iki paskutinės stadijos praeina nemažai laiko ir dėl įvairių priežasčių gali tapti sunku ar neįmanoma įvykdyti teismo sprendimą“¹⁶. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos parlamento ir tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012¹⁷ (toliau – **Reglamentas Briuselis I bis**) komentare pateikiamas analogiškas aiškinimas: „tokių priemonių tikslas turi būti apsaugoti teises, kurių pripažinimo yra siekiama priimant galutinį sprendimą“¹⁸. Šių tikslų siekis materializuojamas taikant laikinasias apsaugos priemones, susijusias su asmens turtinių teisių ribojimu.

Pažymėtina, kad laikinosios apsaugos priemonės pasižymi procesiniu teisiniu, o ne materialiniu teisiniu jų taikymo pobūdžiu. Nepaisant to, kad jos yra skirtos materialinio teisinio pobūdžio reikalavimams užtikrinti, tačiau jos nėra materialieji teisiniai civilinių teisių gynimo būdai, t. y. materialinio teisinio pobūdžio asmenų teisių ribojimai taikomi procesiniais tikslais. Procesinis teisinis laikinių apsaugos priemonių pobūdis lemia, kad:

1. laikinosios apsaugos priemonės visada yra laikino pobūdžio suvaržymai, dėl kurių taikymo atsakovas patiria neigiamų padarinių, tačiau tokių priemonių taikymas yra ribotas laiko atžvilgiu ir jos galioja tik iki galutinio ginčo išsprendimo¹⁹;
2. tokios priemonės taikomos prevenciniu tikslu²⁰, siekiant išvengti būsimo teismo sprendimo įvykdymo negalimumo arba pasunkėjimo;

¹⁴ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Olfema“ v. AB „Swedbank“, Nr. 2S-1684-577/2015.

¹⁵ LAUŽIKAS, E., MIKELĖNAS, V., NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. t. 1, p. 387.

¹⁶ DRIUKAS, A., VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006, p. 505.

¹⁷ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OJ, L 351, 2012, p. 1–32.

¹⁸ MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I Regulation*. Sellier. European Law Publishers, 2007, p. 531.

¹⁹ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamentas v. UAB „Bionovus“, Nr. 2S-142-798/2015.

3. laikinosios apsaugos priemonės neturi nei prejudicinės, nei *res judicata* galios²¹.

Tokias priemones, išnykus būtinumui jas taikyti ar kitaip pasikeitus aplinkybėms, bet kada gali panaikinti tiek aukštesnės instancijos teismas, kurio žinioje yra byla, tiek ir pats jas pritaikęs teismas. Kaip nurodoma teismų praktikoje, ieškovas, kurio prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių teismo buvo atmestas, nepraranda teisės reikšti tokį prašymą pakartotinai, jei atsiranda papildomų aplinkybių, dėl kurių teismas galėtų konstatuoti byloje atsiradus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindą arba išnykus pagrindui, dėl kurių laikinąsias apsaugos priemones taikyti buvo atsisakyta²².

Iš to išplaukia, kad teismas, priimdamas sprendimą taikyti laikinąsias apsaugos priemones tik preliminariai (lot. *prima facie*) įvertina, ar yra tikimybė, kad bus priimtas ieškovui palankus sprendimas. Jei nustatoma pakankamai aplinkybių, kurios tikėtinaai pagrindžia ieškovo pareikštą reikalavimą, teismas priima nutartį, kuria pritaikomos laikinosios apsaugos priemonės. Tačiau toks preliminarus ieškinio tikėtimumo įvertinimas negali būti siejamas su bylos nagrinėjimu iš esmės.

Civilinio proceso teisės normų taikymui didelę reikšmę turi ir civilinio proceso teisės principai, užtikrinantys civilinio proceso uždavinių įgyvendinimą tam, kad nebūtų iškreipta pati proceso esmė ir būtų priimtas teisingas teismo sprendimas. Svarbu paminėti, kad ne visų civilinio proceso teisės principų įgyvendinimas yra įmanomas priimant nutartį taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Pavyzdžiui, teisė būti išklaustam, taikant laikinąsias apsaugos priemones apie tai nepranešus atsakovui, yra sudaroma tik vėliau, t. y. jau po nutarties priėmimo ir atsakovo tam tikrų teisių suvaržymo. Pažymėtina, kad tokios teisės pažeidimas nebus laikomas negalimu, kadangi laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslo įgyvendinimas šiuo atveju įgis prioritetą. Be to, tais atvejais, kai bus siekiama pasinaudoti šio instituto teikiamomis privilegijomis, dažniausiai bus ignoruojamas ir CPK 15 straipsnyje įtvirtinto žodiškumo principo egzistavimas, kadangi CPK nenumato galimybės pateikti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kita forma nei kartu su ieškiniu, priešieškiniu, pareiškimu išduoti teismo įsakymą ar paduodant teismui atskirai prieš iškeliant bylą teisme ar jos nagrinėjimo metu. Paminėtų principų ribojimas yra pateisinamas ne tik tuo, kad nei vienas civilinio proceso principas

---

²⁰ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jungtinis dujų centras“ v. UAB „Karseda“, Nr. e2S-665-513/2016.

²¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Grand Cru Airlines“ ir BUAB „Go Planet Travel“ v. R. Š., D. Š., Grand Go Group Limited, UAB „Laiptų fabrikas“, Nr. e2-1712-464/2016.

²² Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Asociacija LATGA v. UAB „Burbulio vyninė“, Nr. e2S-2057-881/2016.

nėra absoliutus, bet ir tuo, kad būtent šiais ribojimais yra užtikrinamas aptariamo instituto efektyvumas ir jo tikslų maksimalus realizavimas.

Žvelgiant per istorijos prizmę, 1964 m. civilinio proceso kodekse (toliau – **1964 m. CPK**) nebuvo įtvirtinta laikinųjų apsaugos priemonių sąvokos. Nereikėtų suprasti klaidingai, minėtame teisės akte egzistavo ieškinio užtikrinimo galimybė, kurios tikslas taip pat buvo suinteresuoto asmens interesų apsauga dar iki teismui priimant galutinį sprendimą. Nepaisant to, ieškinio užtikrinimo priemonių taikymo galimybės kiek skyrėsi nuo dabartiniame reguliavime įtvirtintos laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tvarkos, nors savo esme ir tikslu abu institutai yra vienodi. Kaip jau pati sąvoka sufleruoja, 1964 m. CPK įtvirtintą institutą buvo galima taikyti tik po to, kai byla iškeliamą teisme. Tai, savaime suprantama, suinteresuotiems asmenims sukėlė nepatogumų, nes sudėtingo, didelės apimties ieškinio rengimas užtrukdavo, o atsakovai, pasinaudodami įstatymo spraga, neretai išvengdavo neigiamų teismo priimtų sprendimų pasekmių. Todėl Lietuvos įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į šį teisinį vakuumą, dabartiniame CPK, įtvirtino galimybę pateikti prašymą taikyti laikinašias apsaugos priemones ir iki ieškinio padavimo teismui momento.

Apibendrinant aukščiau išdėstyta, galima daryti išvadą, kad prašymas taikyti laikinašias apsaugos priemones nėra savarankiškas teisių gynimo būdas, o visuomet yra susijęs su ieškinio pareiškimu ir yra laikytinas papildomu procesu. Jis nėra taikytinas nepareiškus ar neturint tikslo pareikšti ieškinį. Be to, laikinųjų apsaugos priemonių institutas savo esme nėra naujas, tačiau dabartiniame CPK įtvirtinus galimybę taikyti laikinašias apsaugos priemones iki ieškinio teisme pareiškimo, išplėsta ieškovo interesų apsaugos apimtis.

2.2. Laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo sąlygos.

Laikinųjų apsaugos priemonių skyrimas bei jų taikymas nėra besąlyginis, todėl tam, kad būtų pritaikyta ieškovo interesus sauganti priemonė, turi egzistuoti tam tikrų sąlygų visuma. Įstatymas nustato baigtinį laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo sąlygų sąrašą. Jos išsamiai yra aiškinamos tiek teismų praktikoje²³, tiek teisės doktrinoje²⁴. Kaip jau minėta, taikant laikinašias apsaugos priemones iki byla bus išspręsta iš esmės, vertinamas tik preliminarus ieškinio pagrįstumas bei kitos aplinkybės: grėsmė, jog galimas palankus

---

²³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. gruodžio 19 d. nutartis *Europos Komisija v. Vokietijos Federacinė Respublika*, Nr. C-426/13 P(R).

²⁴ DRIUKAS A., VALANČIUS V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas*. Teisinės informacijos centras: Vilnius, 2006, p. 522-529.

ieškovui teismo sprendimas bus neįvykdytas ir taikytinų laikinųjų apsaugos priemonių proporcingumas siekiamiems tikslams²⁵.

Visų pirma, būtina laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlyga yra ieškinio preliminarus pagrįstumas (lot. *prima facie*) įvertinimas. CPK 144 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu šie asmenys tikėtinais pagrindžia savo ieškinio reikalavimą ir nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas. Iš nurodytos teisės normos galima daryti išvadą, kad prieš sprendžiant, ar yra pagrindas taikyti laikinąsias apsaugos priemones, teismas turi preliminariai įvertinti ieškinio reikalavimų pagrįstumą. Lietuvos teismų praktikoje yra nurodyta, kad „ieškinio pagrįstumo preliminarus (*prima facie*) įvertinimas reiškia, kad teismas iš paties ieškinio reikalavimo bei ieškinio faktinių ir teisinių argumentų pobūdžio akivaizdžiai mato, jog ieškinys yra netenkintinas. Tuo tarpu byloje esančių įrodymų tyrimas bei vertinimas, sprendžiant klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, nėra atliekamas.“²⁶. Taigi nėra būtina, kad asmuo, prašantis taikyti laikinąsias apsaugos priemones, pateiktų įrodymus, patvirtinančius, kad tarp ginčo šalių yra susiklostę materialieji teisiniai santykiai, tačiau prielaidos manyti, kad minėti santykiai egzistuoja, turėtų būti sudaromos. Kita vertus, yra nuomonių²⁷, kad taikant laikinąsias apsaugos priemones būtina sąlyga yra būtent materialiujų teisinių santykių tarp šalių buvimas, todėl nesant jų, neegzistuoja joks pagrindas būsimo teismo sprendimo priėmimui. Susiklosčius tokiai situacijai, būsimo teismo sprendimo įvykdymo negalimumas reikštų, kad nėra ir poreikio nustatyti laikinąją teisinę apsaugą, nes nėra kreditoriaus reikalavimo. Šios pozicijos šalininkai teigia, kad teisėjas turi būti labiau įsitikinęs, nei neįsitikinęs ieškovo pateiktų aplinkybių buvimu. Be to, tais atvejais, kai laikinąsias apsaugos priemones prašoma taikyti iki ieškinio pareiškimo, teismas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi spręsti dar neturėdamas visų duomenų apie tai koks bus ieškinys, byloje dalyvaujantys asmenys, ieškinio reikalavimai. Tačiau atsisakyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones teismas gali tik tais atvejais, kai ieškovo reikalavimas yra akivaizdžiai nepagrįstas, pavyzdžiui, kai ieškovas pasirinko neleistiną

---

²⁵ DRIUKAS A., VALANČIUS V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas*. Teisinės informacijos centras: Vilnius, 2006, p. 523.

²⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Alna Software“, UAB „Hnit-Baltic“ ir UAB „Etnomedijos centras“ v. Valstybinė geležinkelio inspekcija prie Susisiekimo ministerijos, Nr. 2-1809/2012.

²⁷ ARMALIS, K. *Laikinių apsaugos priemonių taikymo testas Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje*. Teisė. 2016, Nr. 100.

teisių gynimo būdą²⁸. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje patvirtinama, kad „laikinasias apsaugos priemonės taikantis teisėjas gali sustabdyti vykdymą arba taikyti kitas laikinasias apsaugos priemonės, tik jei įrodyta, kad jų taikymą *prima facie* pateisina faktiniai ir teisiniai pagrindai (lot. *fumus boni juris*)“²⁹. Šio darbo autorės nuomone, teismas neturėtų atlikti nuodugnios pateiktų duomenų analizės, susijusių su materialinių teisinių santykių egzistavimo nustatymu. Tokios papildomos analizės atlikimas reikalautų skirti daugiau laiko bei išteklių, o tai nebūtų tikslinga ir tik apsunkintų bei užvilkinėtų bylos nagrinėjimą teisme.

Antra, CPK 144 straipsnio 1 dalis nustato bendrą taisyklę, kad laikinosios apsaugos priemonės taikomos byloje dalyvaujančių asmenų ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu. Vadovaujantis šia norma, pagrindas laikinosioms apsaugos priemonėms taikyti yra pagrįsta teismo abejonė, kad priešingu atveju sprendimo įvykdymas gali pasunkėti ar tapti neįmanomas. Grėsmę sprendimo vykdymui gali patvirtinti tai, kad asmuo, kurio atžvilgiu siekiama pritaikyti laikinasias apsaugos priemonės, sužinojęs apie rengiamą ar pareikštą ieškinį, imasi nesąžiningų priemonių, pavyzdžiui, pakeičia gyvenamąją vietą, perleidžia turtą tretiesiems asmenims ir pan. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje nurodyta, kad grėsmė būsimo sprendimo įvykdymui (lot. *periculum in mora*) yra siejama su ieškovo ekonominiais praradimais ir galimu turimų teisių pažeidimu dėl būsimo sprendimo neįvykdymo³⁰. Tačiau teismui padarius išvadą, kad realios grėsmės sprendimo įvykdymui nėra, ieškovo ar kito byloje dalyvaujančio asmens prašymas gali būti nepatenkintas. Pažymėtina, kad bylose, kuriose egzistuoja viešasis interesas, teismas, spręsdamas dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo, vertindamas grėsmę sprendimo neįvykdymui, privalo atsižvelgti ir į jį. Lietuvos apeliacinis teismas byloje, susijusioje su viešaisiais pirkimais spręsdamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą nurodė: „sprendžiant klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose, iš pradžių yra nustatinėjama, ar egzistuoja grėsmė galutiniu teismo sprendimu galimai patenkintų ieškinio reikalavimų įvykdymui, o nustačius šios grėsmės egzistavimą – vertinama, ar tokių laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymas nepažeis viešojo intereso bei nesukels didesnės žalos, nei laikinųjų apsaugos priemonių netaikymas.“³¹. Taigi

---

²⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje J. B. v. A. K., Nr. e2-874-943/2016.

²⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2016 m. sausio 14 d. nutartis AGC Glass Europe SA, AGC Automotive Europe SA, AGC France SAS, AGC Flat Glass Italia Srl, AGC Glass UK Ltd ir AGC Glass Germany GmbH v. Europos Komisija C-517/15 P-R.

³⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2002 m. birželio 6 d. sprendimas Italian Leather SpA v. WECO Polstermöbel GmbH & Co., Nr. C-80/00.

³¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Emsi“ v. Lietuvos kriminalinės policijos biuras, Nr. e2-713-381/2016.

vertinant galutinio teismo sprendimo neįvykdymo grėsmę, teismas privalo atsižvelgti ne tik į šalių interesų apsaugą, lygiateisiškumo užtikrinimą, bet ir, pavyzdžiui, sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose, į viešojo intereso užtikrinimą.

Trečia, tam tikrais atvejais, kaip jau minėta ir bus nagrinėjama toliau, laikinąsias apsaugos priemones gali taikyti teismas, neturintis jurisdikcijos priimti galutinį sprendimą byloje. Tam, kad teismas turėtų jurisdikciją nagrinėti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, net ir tais atvejais, kai jis neturi teisės nagrinėti bylos iš esmės, būtina, kad egzistuotų realus tos valstybės ryšys su byla. Paminėtina, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos turto atžvilgiu (lot. *in rem*), pavyzdžiui, turto areštas, ir asmens atžvilgiu (lot. *in personam*), pavyzdžiui, draudimas atsakovui imtis tam tikrų veiksmų³². Todėl, jei taikyti laikinąsias apsaugos priemones yra prašoma teismo, kuris neturi jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės, pirmiausia reikia nustatyti, kokio pobūdžio laikinąją apsaugos priemonę yra prašoma taikyti. Teismas, neturintis jurisdikcijos nagrinėti bylos iš esmės, laikinąsias apsaugos priemones turės teisę taikyti tik tuo atveju, jei prašoma taikyti laikinoji apsaugos priemonė yra turto ar asmens, esančio tos valstybės narės jurisdikcijoje, atžvilgiu. Tai reiškia, kad keliamas realaus ryšio su byla reikalavimas. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad tam, jog būtų leista naudoti laikinąją ar apsaugos priemonę, kaip apibrėžta atitinkamoje Konvencijos³³ nuostatoje, tokias priemones leidžiama naudoti, jeigu, *inter alia*, egzistuoja realus priemonių, kurias prašoma taikyti, dalyko ir teismo, kurio prašoma taikyti tas priemones, valstybės teritorinės jurisdikcijos ryšys³⁴. Paprastai pripažįstama, kad realus ryšys egzistuoja, jeigu Europos Sąjungos valstybės narės teisme priimtas sprendimas dėl ginčo esmės bus realiai vykdomas iš atsakovo turto toje valstybėje narėje, kurioje siekiama tiesiogiai taikyti laikinąsias apsaugos priemones³⁵. Doktinoje nurodoma, kad realaus ryšio reikalavimas užtikrina, kad joks teismas, nesusijęs su byla, negalėtų nagrinėti prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių³⁶. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad tuo atveju, jei tarp Europos Sąjungos valstybės narės teismo, taikančio laikinąsias apsaugos priemones, ir atsakovo turto ar paties atsakovo asmens nėra realaus ryšio, teismas turėtų atsisakyti

³² DICKINSON, A., LEIN, E. *The Brussels I regulation Recast. 1st Edition*. Oxford University Press, 2015, p. 372.

³³ Teismo sprendime kalbama apie 1968 m. Briuselio konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, OJ L 339, 2007.

³⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. *1998 m. lapkričio 17 d. sprendimas van Uden Maritime BV. v. Deco-Line, Nr. C-391/95*.

³⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas. *2012 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo SIA „OGRES TRIKOTAŽA“ prašymą, Nr. 2KT-127/2012*.

³⁶ MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law ECPII. Commentary. Volume I, Brussels Ibis Regulation*, 2016. Verlag Dr. Otto Schmidt KG, Koln, p. 802.

spřesti dėl laikinų apsaugos priemonų taikymo byloje, kadangi realaus ryšio egzistavimas yra būtina sąlyga.

Ketvirta, laikinų apsaugos priemonų taikymą lemti gali ir didelė pareikšto reikalavimo suma. Anksčiau vyravusioje teismų praktikoje buvo pripažįstama, kad „didelė ieškinio (priešieškinio) suma preziūuoja būtinumą taikyti laikinas apsaugos priemones, nes tai gali padidinti būsimo teismo sprendimo neįvykdymo riziką³⁷“. Tačiau Lietuvos teismai pamažu pakeitė poziciją. Iš naujausios teismų praktikos galima daryti išvadą, kad vien didelė ieškinio suma negali būti vertinama kaip pakankama sąlyga laikinų apsaugos priemonų taikymui, kadangi skirtingais atvejais ta pati suma gali būti vertinama skirtingai. Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje nurodoma, kad „priešieškinio (ieškinio) sumos dydis objektyviai gali padidinti būsimo teismo sprendimo neįvykdymo riziką, tačiau didelė priešieškinio (ieškinio) suma nėra besąlyginis pagrindas visais atvejais taikyti laikinas apsaugos priemones. Atsižvelgti į šį kriterijų ypač būtina tada, kai ieškovo (atsakovo) valdomas nuosavybės teise turtas, įstatinis kapitalas yra mažesni už priešieškinio (ieškinio) sumą.“³⁸. Todėl teismas, nustatydamas faktą, ar konkreti ieškinio suma yra didelė, privalo atsižvelgti į konkrečių byloje dalyvaujančių asmenų turtinę padėtį ir kitas aplinkybes, susijusias su konkrečaus subjekto turtine padėtimi, nes objektyvus didelės sumos slenksčio nustatymas yra neįmanomas. Be to, pažymėtina, kad ieškinio sumos ir atsakovo turtinės padėties vertinimas turi būti atliekamas „atsižvelgiant į realią turtinę padėtį tokio sprendimo priėmimo metu“³⁹. Tačiau būtina turėti omenyje, kad atsakovo turtinės padėties pasikeitimo galimybė ateityje turi būti suprantama kaip prielaidos taikyti laikinas apsaugos priemones išimtis. Tai reiškia, kad viso bylos nagrinėjimo teisme metu, anksčiau teismui atsakovo atžvilgiu nepritaikius laikinų apsaugos priemonų bei turint duomenų, kad atsakovo turtinė padėtis pablogėjo, galima pakartotinai kreiptis su prašymu taikyti laikinas apsaugos priemones. Tokios teismų praktikos formavimas yra sveikintinas, tačiau ieškinio sumos dydžio *ad hoc* vertinimas neretai gali apsunkinti teisėjo darbą, todėl įstatymų leidėjui vertėtų pagalvoti apie konkretesnių taisyklių įtvirtinimo įstatyme galimybę, pavyzdžiui, proporcijos tarp ieškinio sumos ir atsakovui priklausančio turto vertės įvedimą.

Penkta, CPK 148 straipsnio 2 dalyje įtvirtinama, kad teismas gali imtis laikinų apsaugos priemonų iki ieškinio padavimo dienos, t. y. nepareiškus ieškinio,

³⁷ Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Nkodas“ v. UAB „Nerginta“, Nr. 2S-700-154/2010.

³⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. birželio 30 d. nutartį civilinėje byloje UAB „ŠTC“ v. A. C., Nr. 2S-766-56/2010.

³⁹ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Eibis“ v. UAB „Vikonda group“, Nr. 2S-619-823/2016.

vadovaujantis tik pagrįstu rašytiniu suinteresuoto asmens prašymu. Vertinant šią taisyklę darytina išvada, kad ieškinio pareiškimas nėra būtina laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo iki ieškinio teisme pareiškimo sąlyga. Prašymui dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo patenkinti būtinos dvi sąlygos. Pirma, pagrįsti argumentai, kodėl negalima pateikti prašymo paskirti laikinąsias apsaugos priemones kartu su ieškiniu ir antra, reali grėsmė, kad nesiėmus laikinųjų apsaugos priemonių sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas⁴⁰. Šiuo atveju teismas pritaikęs laikinąsias apsaugos priemones nustato dar vieną sąlygą, tačiau šiuo atveju ne laikinųjų apsaugos priemonių taikymui, bet jų taikymo trukmei – ne ilgesnį nei keturiolikos dienų terminą per kurį turi būti pateiktas ieškininis pareiškimas. Šio termino nustatymu ieškovas skatinamas greičiau pateikti ieškinį teismui ir taip užtikrinti tiek savo, tiek atsakovo interesų apsaugą, nes suėjus teismo nustatytam terminui, jei per jį nepateikiamas procesinis dokumentas su pagrindiniu reikalavimu, laikinosios apsaugos priemonės panaikinamos. Manytina, kad tokios galimybės įtvirtinimas Lietuvos teisinėje sistemoje buvo pakankamai pažangus sprendimas, padedantis paskatinti spartesnę pažeistų interesų pusiausvyros atstatymą. Kita vertus, teismui pritaikius laikinąsias apsaugos priemones, kai vėliau net nepareiškiamas ieškinys, tam tikrais atvejais kyla grėsmė, kad šia teise gali būti piktnaudžiaujama, o atsakovo turtinės teisės bus nepagrįstai suvaržytos. Siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui, įstatymų leidėjas įtvirtino reikalavimą kartu su pateikiamu prašymu sumokėti žyminį mokestį, o tai daugeliu atveju atgraso nuo skubotai pateikiamų prašymų riboti asmenų turtines ir neturtines teises.

Šešta, pateikiant prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, vienu metu galima panaudoti kelias priemones, tačiau renkantis tokį interesų apsaugos būdą, būtina atsižvelgti į ekonomiškumo ir proporcingumo principus, kadangi bendra laikinųjų apsaugos priemonių suma negali viršyti pareikšto ieškinio sumos. Ekonomiškumo principas iš esmės reiškia draudimą bet kuriomis, tiek turtinio, tiek neturtinio pobūdžio laikinosiomis apsaugos priemonėmis taikyti didesnius suvaržymus, nei absoliučiai būtina siekiant užtikrinti būsimo ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymą⁴¹. Taigi teismas turi parinkti tik tiek ir tokias laikinąsias apsaugos priemones, kurios vienu metu užtikrintų būsimo teismo sprendimo įvykdymą bei kaip įmanoma mažiau apribotų atsakovo teises. Atsižvelgiant į ekonomiškumo principą, nereikia pamiršti ir proporcingumo, kuris reiškia, kad teismas turi įvertinti tiek ieškovo, tiek atsakovo teisėtus

---

⁴⁰ DRIUKAS A., VALANČIUS V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas*. Teisinės informacijos centras: Vilnius, 2006, p. 528.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. gruodžio 15 d. Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga Nr. AC-34-2.

interesus ir nei vienam iš jų nesuteikti nepagrįsto prioriteto. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nuomone, „teismas turėtų atsižvelgti į galimus padarinius, kurie kiltų ieškovui, jei laikinosios apsaugos priemonės nebūtų pritaikytos, o ieškinys būtų patenkintas, ir padarinius, kurie kiltų atsakovui, jei laikinosios apsaugos priemonės būtų pritaikytos, o ieškinys – atmestas.“⁴². Be to, Lietuvos apeliacinis teismas pastebėjo, kad „interesų pusiausvyros, lygiateisiškumo, ekonomiškumo principai suponuoja išvadą, jog teismo proceso pradžioje taikomos laikinosios apsaugos priemonės turi būti tokios, kad iš esmės nestabdytų ir netrikdytų įmonių komercinės-ūkinės veiklos“⁴³. Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, kad prašymo vertinimas per ekonomiškumo ir proporcingumo principų prizmę yra skirtas apsaugoti atsakovo interesus nuo per didelių suvaržymų, galinčių sukelti nuostolius ir neigiamas pasekmes.

Apibendrinant aukščiau išdėstyta, galima daryti išvadą, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas negali būti laikomas pateisinamu bet kokiame atveju, bet negali būti ir paneigtas teismui atsisakant jas taikyti. Teismo diskrecija taikyti laikinąsias apsaugos priemones yra ribojama laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslų ir priklauso nuo konkrečių kiekvienos bylos aplinkybių. Šalis, siekianti laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymo oponentui, privalo užtikrinti ne tik *prima facie* įrodymų pateikimą teismui, bet ir pateikti įrodymus, kad nepritaikius šių priemonių gali kilti neatitaisoma žala.

2.3. Laikinųjų apsaugos priemonių bylose su tarptautiniu elementu taikymo ypatumai.

Privatinė teisė reglamentuoja įvairius teisinius santykius: nuo prievolinių iki šeimos. Šių santykių teisinio reglamentavimo šaltinis, jeigu jie susiklosto valstybės viduje, yra valstybės vidaus teisė. Nepaisant to, privatinės teisės reguliuojami santykiai gali peržengti valstybės sienas. Be to, teismai, vadovaujantis Europos Sąjungos teisės aktais bei Lietuvos sudarytomis tarptautinėmis sutartimis, turi kompetenciją nagrinėti ne tik bylas, išimtinai susijusias su nacionaline teise, bet ir bylas, kurios turi tarptautinį (užsienio) elementą bei priimti jose reikšmingus sprendimus, įskaitant ir nutartis taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Nagrinėjant prašymus dėl laikinųjų apsaugos priemonių, ypač kai byloje yra tarptautinis elementas, taikymo, svarbu atsižvelgti ne tik į minėtų sąlygų

---

⁴² DRIUKAS A., VALANČIUS V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas*. Teisinės informacijos centras: Vilnius, 2006, p. 528.

⁴³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje P. V., V. O. v. R. S., UAB „Dujotekana“, Nr. e2-703-236/2016.

visumos laikymąsi, bet ir į kitus taikymo ypatumus bei jų reikšmę teismo nutarties priėmimui, o vėliau vykdymui.

Tuo atveju, jei teismas turi pagrįstų dvejonų, jog byloje egzistuoja tarptautinis elementas, jis turi įvertinti šias aplinkybes:

1. Ar byloje egzistuoja tarptautinis (užsienio) elementas;
2. Koks yra šio tarptautinio (užsienio) elemento pobūdis;
3. Su kokia valstybe (kokiomis valstybėmis) jis yra susijęs⁴⁴.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, kad civilinės bylos užsienio (tarptautinis) elementas lemia, kad byla priklauso Lietuvos teismų jurisdikcijai, jeigu yra tam tikras šalių ginčo (reikalavimo) ryšys su Lietuva⁴⁵. Atitinkamai byla priklauso užsienio valstybės teismų jurisdikcijai, jei glaudesnis ryšys egzistuoja su užsienio valstybe. Užsienio elementas teisiniam santykiui suteikia tam tikros specifikos, sprendžiant taikytinos teisės nustatymo klausimą, atliekant procesinius veiksmus kitoje valstybėje, tačiau kone svarbiausia šiose bylose – teisingai nustatyti tiek jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, tiek jurisdikciją taikyti laikinąsias apsaugos priemones turintį teismą.

Pažymėtina, kad bylose, kuriose yra tarptautinis elementas, teismui pirmiausia tenka spręsti tarptautinio civilinio proceso klausimą, būtent kokios valstybės ir koks jos vidaus teismas yra kompetentingas nagrinėti užsienio elementą turinčią bylą. Tokiais atvejais būtina nustatyti, su kuria valstybe konkrečiai yra susijęs ginčas, kadangi nuo to priklausys, koku teisiniu pagrindu bus sprendžiamas jurisdikcijos nustatymo klausimas. Bylų, turinčių užsienio elementą, teisminis priklausymas gali būti nustatomas pagal Europos Sąjungos teisės aktus, dvišales ar daugiašales sutartis dėl teisinės pagalbos ar valstybių narių vidaus civilinio proceso taisykles, kurios neretai gali nesutapti. Be to, teismas, gavęs bylą, turinčią užsienio elementą, turi nustatyti ginčui ir jo dalims taikytiną teisę⁴⁶. Nustačius jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turintį teismą, reikia atsakyti į klausimą, ar teismas turi kompetenciją taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir koku teisiniu pagrindu jis yra nustatomas. Atsižvelgiant į tai, toliau bus nagrinėjami atskiri prašymų taikyti laikinąsias apsaugos priemones nagrinėjimo atvejai ir kompetenciją juos nagrinėti turinčio teismo nustatymo ypatumai.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2015 m. gruodžio 2 d. *Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo sprendžiant jurisdikcijos nustatymo klausimą šeimos bylose apžvalga*.

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 11 d. *nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjos N. P. skundą, Nr. 3K-3-562/2009*.

⁴⁶ BUŽINSKAS, G., GRIGIENĖ, J. *Teisingumas tarptautiniame civiliniame procese*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 42.

Pirma, įprastai nagrinėjant civilinę bylą nacionaliniu lygmeniu be tarptautinio elemento galioja taisyklė, kad prašymus, susijusius su laikinosiomis apsaugos priemonėmis, nagrinėja pirmosios instancijos teismas (CPK 147 straipsnio 1 dalis). Taikant laikinąsias apsaugos priemones pagal Reglamentą Briuselis I bis galioja analogiška taisyklė, kad teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, turi teisę taikyti laikinąsias apsaugos priemones, tačiau, kaip bus nagrinėjama toliau, jis neturi išimtinės jurisdikcijos dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo byloje su tarptautiniu elementu⁴⁷. Reglamento 2 straipsnio a) punkte *inter alia* įtvirtinta, kad III skyriuje „teismo sprendimas“ apima teismo, kuris pagal šį reglamentą turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, paskirtas laikinąsias priemones, įskaitant apsaugos priemones. Pažymėtina, kad kituose toliau šiame darbe analizuojamuose teisės aktuose nėra įtvirtinta analogiškų nuostatų, tačiau tai, kad laikinąsias apsaugos priemones gali taikyti pirmosios instancijos teismas, išplaukia iš šių teisės aktų normų aiškinimo ir atskirų valstybių nacionalinio reglamentavimo. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, turi ir jurisdikciją nurodyti taikyti laikinąsias bei apsaugos priemones⁴⁸. Kyla klausimas, kokiais kriterijais remiantis turi būti nustatomas bylos rūšinis teisingumas, jei byla turi tarptautinį elementą? CPK nereglementuotos specialios taisyklės, kuriomis remiantis būtų nustatomas Lietuvoje nagrinėtinos bylos su tarptautiniu elementu rūšinis teisingumas. Atsižvelgiant į tai, turėtų būti vadovujamasi bendrosiomis CPK įtvirtintomis rūšinio teisingumo nustatymo taisyklėmis. Todėl gali susiklostyti ir tokių atvejų, kai bylą su tarptautiniu elementu nagrinės apylinkės teismas. Toks reglamentavimas, manytina, yra pateisinamas tuo, kad išsprendus jurisdikcijos klausimą bei nustatčius, kurios valstybės teismas yra kompetentingas nagrinėti ginčą iš esmės bei spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, vadovujasi vietos valstybės teise (lot. *lex fori*)⁴⁹, todėl specializacija tokio pobūdžio bylose nėra būtina.

Kita vertus, įstatymu leidėjui galbūt vertėtų apsvarstyti galimybę CPK įtvirtinti specialią normą, kurios pagrindu kompetencija nagrinėti bylas su tarptautiniu elementu būtų perduodama, pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismui. Pirma, ieškovui, kuris, pavyzdžiui, yra užsienio pilietis, nustatčius, kad byla yra teisinga Lietuvos teismams, būtų paprasčiau ginti savo teises, kadangi nereikėtų papildomai gaišti laiko analizuojant CPK nuostatas, įtvirtinančias teisingumo taisykles. Antra, nagrinėjant bylas su užsienio

⁴⁷ MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law ECPIL. Commentary. Volume I, Brussels Ibis Regulation*, 2016. Verlag Dr. Otto Schmidt KG, Köln, p. 785.

⁴⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1998 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje *Van Uden Maritime BV v. Kommanditgesellschaft*, Nr. C-391/95.

⁴⁹ TAN, Y. L. *Rationalising and simplifying the presumption of similarity of laws*. Singapore Academy of Law Journal: 2016, Nr. 28.

elementu, o taip pat ir taikant laikinasias apsaugos priemones jose, pavyzdžiui, apylinkės teismuose, kyla rizika, kad teisėjams dėl tokių atvejų retumo praktikoje pritrūks kompetencijos priimti teisingą sprendimą ar nutartį. Kita vertus, visų bylų, susijusių su užsienio elementu perdavimas išimtinai Vilniaus apygardos teismo kompetencijai, tikėtina, paprasčiausiai pernelyg apsunkintų teismo darbą ir vargu, ar atneštų teigiamų rezultatų.

Antra, CPK 147 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta specialioji prašymų taikyti laikinasias apsaugos priemones teisingumo taisyklė. Joje nurodyta, kad prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių, susijusių su užsienio teisme arba užsienio ar nacionaliniame arbitraže nagrinėtina byla, taikymo paduodamas Vilniaus apygardos teismui. Vadovaujantis šia nuostata, suinteresuotas asmuo privalo kreiptis būtent į Vilniaus apygardos teismą, tačiau tik tais atvejais, kai jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turi užsienio valstybės teismas, t. y. Vilniaus apygardos teismas turi teisę spręsti tik dėl laikinųjų apsaugos priemonių byloje su tarptautiniu elementu taikymo. Tačiau minėta norma nėra aiškiai suformuluota, kadangi formuluotė „užsienio teisme arba užsienio ar nacionaliniame arbitraže *nagrinėtina* byla“ suponuoja išvadą, jog pateikti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nurodytais atvejais galima tik iki bylos užsienio teisme iškėlimo dienos. Todėl tais atvejais, kai byla jau yra nagrinėjama iš esmės užsienio valstybės, pavyzdžiui, Rusijos, teisme, nėra visiškai aišku, ar galimybė pateikti prašymą taikyti laikinasias apsaugos priemones Vilniaus apygardos teismui išlieka.

Atsižvelgiant į tai, verta išnagrinėti hipotetinę situaciją. Tarkime, Rusijos teisme yra iškelta byla, kurioje ieškovas siekia apsaugoti savo interesus pateikdamas prašymą taikyti laikinąją apsaugos priemonę – atsakovo nekilnojamojo turto areštą. Atsakovas turi nekilnojamojo turto tiek Rusijoje, tiek Lietuvoje, tačiau tam, kad būtų užtikrintas ieškinys, Rusijoje esančio turto nepakanka, todėl būtina taikyti laikinasias apsaugos priemones atsakovo turto Lietuvoje atžvilgiu. Briuselis I bis reglamento 24 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės teismai turi išimtinę jurisdikciją <...> nagrinėti ieškinius, kurių dalykas yra daiktinės teisės į nekilnojamąjį turtą. Todėl kyla būtinybė kreiptis į išimtinę jurisdikciją nagrinėti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nekilnojamojo turto, esančio Lietuvoje, atžvilgiu turintį Lietuvos teismą, kadangi nekilnojamojo turto buvimo vietos teismas, atsižvelgiant į geografinį artumą, gali geriausiai išsamiai susipažinti su faktinėmis aplinkybėmis ir taikyti taisykles ir papročius, kurie paprastai galioja nekilnojamojo turto buvimo valstybėje⁵⁰. Tačiau ieškovas susiduria

---

⁵⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2016 m. lapkričio 16 d. sprendimas *Wolfgang Schmidt v. Christiane Schmidt*, Nr. C-417/15.

su problema, nustatant, kuris teismas Lietuvoje yra kompetentingas nagrinėti minėtą prašymą. Kaip jau minėta, lingvistiškai aiškinant CPK 147 straipsnio 3 dalį, preziumuojama, kad prašymai gali būti paduoti Vilniaus apygardos teismui tik iki bylos užsienio teisme ar arbitraže iškėlimo dienos. Todėl kyla klausimas, ar po bylos iškėlimo užsienio valstybės teisme ar arbitraže kompetencija nagrinėti prašymus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo neturėtų pereiti kitam Lietuvos teismui. Vienareikšmio atsakymo nėra, kadangi įstatymas nepateikia aiškios formuluotės, teismų praktikos taip pat nėra gausu. Manytina, kad net ir po ieškinio pareiškimo užsienio teisme momento, prašymus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turėtų nagrinėti Vilniaus apygardos teismas, kadangi sprendžiama ne dėl ieškinio pagrįstumo, o dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, todėl teismo specializacija gali paspartinti ieškinio užtikrinimo priemonių įgyvendinimą, o CPK 147 straipsnio 3 dalis pildytina formuluote „*nagrinėtina arba nagrinėjama byla*“.

Teisingas kompetentingo teismo nagrinėti prašymus taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu nustatymas yra būtinas, kadangi tai gali tiesiogiai daryti įtaką priimto sprendimo ar nutarties pripažinimui ir vykdymui užsienio valstybėje. Anot prof. V. Nekrošiaus, teisingumo klausimų sprendimas yra ypač aktualus dar ir todėl, kad, sprendžiant priimto teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo klausimą, teisingumo taisyklių pažeidimo klausimas iš esmės jau nebegali būti keliamas⁵¹. Plačiau jurisdikcijos nustatymo, nagrinėjant bylas su tarptautiniu elementu, bei laikinųjų apsaugos priemonių taikymo jose klausimai bus nagrinėjami kitame skyriuje.

Žvelgiant į laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ypatumus užsienio valstybėse, galima pažymėti, kad jų taikymo tvarka daugumoje valstybių yra panaši į galiojančią Lietuvoje. Pastebėtina, kad daugelyje vakarų valstybių civilinių kodeksų yra numatyta ženkliai mažiau laikinųjų apsaugos priemonių rūšių. Austrijoje, kaip ir Lietuvoje, vadovaujantis šiuo metu galiojančia CPK 144 straipsnio redakcija, laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tiek šalies prašymu, teismo iniciatyva. Tačiau paminėtina, kad Lietuvoje ginant viešąjį interesą civiliniame procese⁵² nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliosiančia CPK redakcija, bus panaikinta teismo teisė taikyti laikinąsias apsaugos priemones savo iniciatyva. Kaip Lietuvoje, taip ir Austrijoje, laikinosios apsaugos

---

⁵¹ NEKROŠIUS, V. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 23.

⁵² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo Nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo Nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas.

priemonės gali būti pritaikytos bet kurioje proceso stadijoje, tiek iki ieškinio pateikimo teismui, tiek sprendimo vykdymo metu. Suinteresuotas asmuo, prašantis taikyti laikinąsias apsaugos priemones, neprivalo pateikti visų turimų įrodymų bei išsamiai pagrįsti tokį prašymą, teismui užtenka, kad asmuo pateikia *prima facie* įrodymus⁵³. Toks reguliavimas vertintinas teigiamai, kadangi prašančiajam asmeniui nesugaištant daug laiko renkant ieškinio pagrįstumą patvirtinančius įrodymus, yra pritaikoma jo teisių apsaugai skirta laikinoji apsaugos priemonė. Be to, atsižvelgiant į šios valstybės teisinį išsivystymą bei visuomenės sąmoningumą, tikėtina, kad toks reguliavimas nesukelia pernelyg daug neigiamų padarinių. Švedijoje teismui nėra leidžiama savo iniciatyva kelti klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, tai gali padaryti tik šalis, siekianti suvaržyti kitos šalies turtines ir daiktines teises. Be to, teismas laikinąją apsaugos priemonę pritaiko tik tuo atveju, jei jos prašantis asmuo pateikia galimai kiliančių nuostolių užtikrinimą ar kitaip pagrindžia, kad atsiradus nuostoliams turės pakankamai lėšų juos pašalinti⁵⁴. Lietuvoje taip pat galioja nuostata, kurios pagrindu būtų reikalaujama pateikti galimų nuostolių užtikrinimą, tačiau įstatymų leidėjui vertėtų apsvarstyti tokio reikalavimo, kaip būtinos sąlygos laikinųjų apsaugos priemonių taikymui, naudą Lietuvos teisiniam reguliavimui. Pastebėtina ir tai, kad daugelio vakarų valstybių civilinį procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose yra numatyta ženkliai mažiau laikinųjų apsaugos priemonių rūšių. Šio darbo autorės nuomone, plataus priemonių sąrašo Lietuvos teisės aktuose įtvirtinimas laikytinas pakankamai pažangiu, kadangi įtvirtina galimybę kiekvienu atveju kreiptis dėl konkrečiai tam teisiniam santykiui užtikrinti skirtos laikinosios apsaugos priemonės.

Apibendrinant skyrių galima daryti išvadą, kad, nors iš lingvistinio normos aiškinimo, teismo specializacija nagrinėjant prašymus taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu Vilniaus apygardos teismui suteikta tik iki bylos iškėlimo užsienio teisme ar arbitraže, vertėtų apsvarstyti CPK normų pakeitimo galimybę, įtvirtinant nuostatas, susijusias su prašymų taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu, ir po bylos užsienio teisme ar arbitraže iškėlimo ar net tais atvejais, kai byla yra nagrinėjama kitame Lietuvos teisme. Pavyzdžiui, įstatymų leidėjas galėtų įtvirtinti nuostatą, jog laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas, kai byla turi užsienio elementą, sprendžiamas Vilniaus apygardos teisme. Be

---

⁵³ European Judicial Network in civil and commercial matters. *Interim and precautionary measures – Austria*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.] Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_interim_and_precautionary_measures-78-AT-lt.do?clang=en>.

⁵⁴ European Judicial Network in civil and commercial matters. *Interim and precautionary measures – Sweden*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.] Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_interim_and_precautionary_measures-78-SE-en.do?clang=en>.

to, vertėtų apvarstyti keletą griežtesnių taisyklių, tokių kaip proporcijos, vertinant ieškinio sumos dydį, įvedimą ar, atsižvelgiant į užsienio valstybių praktiką, galimai kilsiančių nuostolių užtikrinimo pateikimą visais atvejais. Tikėtina, kad jas įtvirtinus, šio instituto taikymas būtų laikomas šiek tiek pažangesniu ir labiau atspindinčiu šiuolaikinės teisinės apsaugos poreikius.

III. TEISMINGUMAS TAIKANT LAIKIŅASIAS APSAUGOS PRIEMONES BYLOSE SU TARPTAUTINIU ELEMENTU

Europos Žmogaus Teisių Teismas yra konstatavęs, kad vienas fundamentaliausių tarptautinės privatinės teisės kriterijų, padedančių nustatyti jurisdikcinę kompetenciją yra jurisdikcijos taisyklių nuspėjamumas (angl. *jurisdiction predictability*)⁵⁵. Kaip jau minėta, bylose su tarptautiniu elementu, pirmiausia būtina nustatyti, koks teismas yra kompetentingas nagrinėti bylą ir priimti joje sprendimą. Ne išimtis ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymas, kuomet visų pirma teismas turėtų nustatyti ne tik tai, kuris teismas yra kompetentingas priimti sprendimą dėl jų taikymo, bet ir kurioje valstybėje minėtas sprendimas privalės būti vykdomas. Be to, ypatingai svarbu teisingai nustatyti bylos teisingumą tuo atveju, kai pateikiamas prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones su tarptautiniu elementu dar iki bylos iškėlimo teisme. Taip pat būtina teisingai nustatyti, kokio teisės akto, reglamentuojančio laikinųjų apsaugos priemonių su tarptautiniu elementu taikymą, normų pagrindą turi būti nustatoma jurisdikcija.

Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo taisyklės bylose su tarptautiniu elementu nustato:

1. Europos Sąjungos reglamentai (Reglamentas Briuselis I bis, 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000⁵⁶ (toliau – **Reglamentas Briuselis II bis**), 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje⁵⁷ (toliau – **Išlaikymo reglamentas**), Reglamentas dėl bankroto bylų);
2. Tarptautinės teisinės pagalbos sutartys (Lietuva net su 11 ne Europos Sąjungos valstybių yra sudariusi tarptautinės teisinės pagalbos sutartis⁵⁸);

⁵⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2010 m. kovo 23 d. sprendimas *Cudak prieš Lietuvą*, Nr. 15869/02.

⁵⁶ 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, OJ L 338, 2003, p. 1–29.

⁵⁷ 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje, OJ L 7, 2009, p. 1–79.

⁵⁸ Dvišalių (ir trišalių) sutarčių sąrašas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 7 d]. Prieiga per internetą: <<http://www.tm.lt/tarptautbendradarb/teisinisbendradarbiavimaspart/16>>.

3. Tarptautinės daugiašalės sutartys (1954 m. kovo 1 d. Hagos konvencija dėl civilinio proceso⁵⁹, 1952 m. tarptautinė konvencija dėl kai kurių taisyklių, susijusių su jūrų laivų areštu, suvienodinimo⁶⁰ ir kt.);
4. Nacionaliniai teisės aktai (Lietuvoje tarptautinio civilinio proceso nuostatos, taikomos sprendžiant jurisdikcijos klausimą, įtvirtintos CPK).

Pažymėtina, kad taikytina teisės aktų grupė, sprendžiant jurisdikcijos klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bylose su tarptautiniu elementu, paprastai bus nustatoma priklausomai nuo valstybės, su kuria yra susijęs ginčo tarptautinis elementas. Laikoma, jog pagrindinė jurisdikcijos taisyklė, vadovaujantis CPK 147 str. 1 d., yra ta, kad prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones pateikiamas pirmosios instancijos teismui. Iš to darytina išvada, kad teismas yra kompetentingas spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bylose su tarptautiniu elementu tuo atveju, kai jis yra kompetentingas nagrinėti ieškinį, nepriklausomai nuo to, prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pateiktas kartu su ieškiniu ar atskirai.

Kiekvienu konkrečiu atveju teismas, gavęs prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones privalo patikrinti jurisdikciją *ex officio*⁶¹. Teismo jurisdikcijos nagrinėjant konkrečią bylą patikrinimą sudaro:

1. Teisės akto, pagal kurį turi būti sprendžiamas jurisdikcijos klausimas, nustatymas;
2. Jurisdikcijos klausimo pagal nustatytą teisės aktą nagrinėjimas iš esmės⁶².

Atsižvelgiant į šias teismų praktikoje įtvirtintas taisykles, toliau bus analizuojama jurisdikcijos nagrinėti prašymus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bylose su tarptautiniu elementu nustatymo tvarka bei su tuo susijusi problematika pagal reglamentus Briuselis I bis, Briuselis II bis, Sutarties su Rusija nuostatas, taip pat atvejai pagal tarptautinių konvencijų teisės normas bei atvejai, kai šalių tarpusavio teisinių santykių nereglamentuoja joks teisės aktas.

3.1. Jurisdikcijos nustatymas pagal Reglamentą Briuselis I bis.

Vienas iš pagrindinių Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių jurisdikciją civilinėse ir komercinėse bylose bei Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų

⁵⁹ 1954 m. kovo 1 d. Hagos konvencija dėl civilinio proceso. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 97-4255.

⁶⁰ 1952 m. Tarptautinė konvencija dėl kai kurių taisyklių, susijusių su jūrų laivų areštu, suvienodinimo. *Valstybės žinios*, 2002-05-04, Nr. 45-1712..

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „MCTL International“ v. A/S SPANVALL, Nr. 3K-3-25-695/2016.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2015 m. gruodžio 2 d. Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo sprendžiant jurisdikcijos nustatymo klausimą šeimos bylose apžvalga Nr. 43.

pripažinimo bei vykdymo tvarką, kuriuo privalo remtis Europos Sąjungos valstybių narių teismai sprenddami teisingumo klausimą arba vykdydami užsienio teismų nutartis, kuriomis buvo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, yra Reglamentas Briuselis I bis⁶³ (angl. *Brussels I Recast*). Šis reglamentas įsigaliojo 2015 m. spalio 10 d. visoms valstybėms narėms, išskyrus Daniją⁶⁴. Reglamentas Briuselis I bis laikytinas unikalia priemone, užtikrinančia, kad į jo taikymo sritį patenkantiems tarptautinį elementą turintiems ginčams būtų taikomos vienodos jurisdikcijos taisyklės, kartu garantuojančios, kad valstybių narių teismuose priimtų sprendimų judėjimas visoje Europos Sąjungos teritorijoje būtų veiksmingas.

Iki priimant Reglamentą Briuselis I bis, jurisdikcijos klausimus Europos Sąjungos ribose reglamentavo 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo⁶⁵ (toliau – **Reglamentas Briuselis I**). Žvelgiant istoriškai, dar anksčiau, iki Europos Sąjungos teisės aktų leidėjui priimant minimus reglamentus, dauguma valstybių narių buvo ratifikavusios ir visus klausimus, susijusius su jurisdikcijos nustatymu bylose su tarptautiniu elementu, sprendavo pagal 1968 m. Briuselio konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo⁶⁶ (toliau – **Briuselio konvencija**). Briuselio konvencijos priėmimas palengvino teismų darbą nagrinėjant bylas, turinčias tarptautinį elementą, kadangi iki jos priėmimo egzistavo besaikė teismų jurisdikcija, kai dėl tam tikrų, formaliai pagrįstų taisyklių, kurių nustatymą dažniausiai lėmė politiniai kiekvienos valstybės interesai, teismai privalėjo nagrinėti ginčus, kurie pagal bylų aplinkybes turėjo mažai bendro su teismo vietos valstybe. Šios konvencijos pagalba įvesta daugiau aiškumo, įtvirtintos griežtos taisyklės, nustatančios, kokios valstybės teismai turi nagrinėti tam tikrą ginčą. Tokių taisyklių suvienodinimas viso žemyno mastu buvo naujovė, kadangi iki tol buvo sureglamentuoti tik užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo taisyklės 1958 m. Niujorko konvencijoje. Todėl Briuselio konvencija laikytina pakankamai pažangia teisinių santykių reguliavimo priemone.

---

⁶³ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OJ L 351, 2012, p. 1–32.

⁶⁴ Europos sąjungos ir Danijos karalystės tarpusavio santykiai nustatomi pagal Europos Sąjungos ir Danijos karalystės susitarimą dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OL L 79/4, 2013.

⁶⁵ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OJ L 12, 2001, p. 1–23.

⁶⁶ 1968 m. Briuselio konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, OJ L 339, 2007, p. 3–41.

Reglamento Briuselis I bis preambulės 13 punkte įtvirtinta, kad bylos, kurioms taikomas šis reglamentas, turi būti susijusios su valstybių narių teritorija. Dažniausiai sąsajos su valstybe nare buvimas nustatomas vadovaujantis Reglamento Briuselis I bis 62 ir 63 straipsniais pagal tai, ar atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra valstybėje narėje. Tačiau Reglamentas galėtų būti taikomas net ir tuo atveju, kai atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra ne Europos Sąjungos valstybėje narėje. Reglamento Briuselis I bis įžanginės dalies 16 punkte pabrėžiama, kad jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo gyvenamąją (buveinės) vietą, bet ir pagal kitą, alternatyvų, jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą. Glaudaus ryšio reikalavimas turėtų užtikrinti teisinį tikrumą ir padėti išvengti galimybės pareikšti atsakovui ieškinį valstybės narės, kurios jis negalėjo pagrįstai numatyti, teisme. Glaudus ryšys su tam tikra valstybe, pavyzdžiui, Lietuva, neatsižvelgiant į asmens gyvenamąją vietą, gali būti nustatomas įvairiai: Lietuvoje yra dauguma įrodymų, Lietuvoje atsakovas turi didžiąją dalį turto ir pan. Šių kriterijų pagrindu yra nustatoma, kuris teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Tačiau ne visada, nustatant teismą, turintį kompetenciją taikyti laikinąsias apsaugos priemones, pakanka vadovautis vien bendraisiais kriterijais. Todėl, atsižvelgiant į šio magistro darbo temą, toliau bus nagrinėjamos jurisdikcijos nustatymo taisyklės pagal Reglamento Briuselis I bis nuostatas.

Pirma, kaip jau minėta, įprastai nagrinėjant civilinę bylą prašymus, susijusius su laikinosiomis apsaugos priemonėmis, nagrinėja pirmosios instancijos teismas. Reglamento Briuselis I bis įžanginės dalies 33 punkte nurodytas reikalavimas prieš skiriant laikinąsias apsaugos priemones įteikti atsakovui šaukimą į teismą, t. y. atsakovas visais atvejais, kai yra skiriama laikinoji apsaugos priemonė byloje su tarptautiniu elementu pagal Reglamento nuostatas, privalo būti informuojamas apie jos taikymą. Priešingu atveju nutartis neturėtų būti vykdoma. Pažymėtina, kad UNIDROIT tarptautinių civilinio proceso teisės principų ir taisyklių⁶⁷ 8.2. punkte įtvirtinta nuostata, jog laikinosios apsaugos priemonės tam tikrais atvejais gali būti taikomos ir neišklausius šalies, kurios atžvilgiu jos yra taikomos. Galima daryti išvadą, kad nors Briuselis I bis reglamento nuostatos apsinkina galimybę taikyti laikinąsias apsaugos priemones neinformavus atsakovo, vis tik vadovaujantis UNIDROIT tarptautiniais principais tai galėtų būti iš dalies pateisinama, todėl tam tikrais atvejais atsakovas gali būti ir neinformuojamas apie jų taikymą.

---

⁶⁷ International institute for the unification of private law. *ALI/UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure*. Rome, 2005.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, nurodė, kad nutarties priimtose neišklausius trečiųjų asmenų, kurių teisėms ji galėtų turėti pasekmių, pripažinimas ir vykdymas nelaikytinas akivaizdžiu vykdančiosios valstybės viešosios tvarkos ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, kaip jos suprantamos pagal minėtas nuostatas, pažeidimu⁶⁸. Šio darbo autorės nuomone, Reglamento Briuselis I bis įžanginės dalies 33 punkte įtvirtintos nuostatos taikymas praktikoje neturėtų būti griežtas, kadangi laikinųjų apsaugos priemonių byloje su tarptautiniu elementu taikymas atsakovo atžvilgiu neišklausius jo pozicijos Lietuvoje, neturėtų būti laikomas jo teisių suvaržymu. Jei nutartis privalo būti vykdoma kitoje valstybėje narėje, teismas prieš pradėdamas vykdyti nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo privalėtų apie tai pranešti atsakovui (Reglamento 42 straipsnio 2 dalies 3 punktas). Priešingu atveju, pradėjus vykdymo procesą be išankstinio atsakovo informavimo apie priimtą nutarties priėmimą, atsakovas turėtų teisę skųsti procesinius veiksmus, motyvuojant tuo, kad vykdymas pradėtas pareiškėjui pažeidus pareigą kompetentingai vykdymo institucijai pateikti teismo sprendimo įteikimo įrodymą.

Pažymėtina, kad viena iš pagrindinių problemų, nagrinėjant prašymus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagal Reglamento nuostatas yra ne jų taikymo procedūrų pažeidimas, bet neteisingas jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turinčio teismo nustatymas. Bylą iš esmės nagrinėjančio teismo teisė spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nėra eksplicitiškai įtvirtinta Briuselis I bis nuostatose, tačiau tai seka iš jo aiškinimo, skiriant, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos bylą iš esmės nagrinėjančio teismo bei tokios teisės neturinčio teismo, vadovaujantis Reglamento 35 straipsniu. Tai, kad bylą nagrinėjantis teismas turi jurisdikciją patvirtina ir argumentas, kad jei pagrindinę bylą nagrinėjantis teismas turi teisę priimti joje sprendimą, jis privalo turėti teisę spręsti ir mažiau reikšmingus klausimus, tokius kaip laikinųjų apsaugos priemonių taikymas⁶⁹. Kaip jau minėta, prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones gali būti paduotas ir iki bylos iškėlimo teisme, o sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių, laikoma, kad nėra būtina kelti jurisdikcijos klausimo. Vis dėlto, manytina, kad teismas turėtų bent preliminariai nustatyti kompetencijos nagrinėti prašymą egzistavimą, kadangi priešingu atveju ieškovas gali piktnaudžiauti, pasirinkdamas, kuriam teismui pateikti tokį prašymą, siekiant palankios nutarties priėmimo⁷⁰. Preliminarus jurisdikcijos nustatymas sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nereiškia, kad yra

⁶⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2016 m. gegužės 25 d. sprendimas *Rūdolfis Meroni v. Recoletos Limited*, Nr. C-559/14.

⁶⁹ MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law ECPII. Commentary. Volume I, Brussels Ibis Regulation*, 2016. Verlag Dr. Otto Schmidt KG, Koln, p. 790.

⁷⁰ MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law ECPII. Commentary. Volume I, Brussels Ibis Regulation*, 2016. Verlag Dr. Otto Schmidt KG, Koln, p. 792.

atlikta išsami teismo jurisdikcijos priklausymo tos valstybės narės teismui analizė, tačiau kartu tai nereiškia, kad teismas tokio vertinimo apskritai neatliko. Pažymėtina, kad tuo atveju, jei yra pagrįstų abejonių dėl jurisdikcijos taikyti laikinąsias apsaugos priemones priklausymo konkrečiam teismui, atsakovas turi teisę apskūsti priimtą nutartį, vadovaujantis teismo valstybės vidaus teisės aktais, dėl galimai neteisingo jurisdikcijos nustatymo.

Lietuvoje viena iš reikšmingesnių bylų, kurioje buvo spęstas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas bei Lietuvos teismų jurisdikcijos klausimas yra byla pagal „fly-LAL-Lithuanian Airlines“ ieškinį atsakovams Latvijos įmonei „Air Baltic Corporation“ A/S, Latvijos įmonės „Air Baltic Corporation“ filialui Lietuvoje ir oro uostui „Ryga“ dėl neteisėtų veiksmų nutraukimo ir žalos atlyginimo⁷¹. Ieškovas kreipėsi į Vilniaus apygardos teismą su ieškiniu atsakovams reikalaujantis pripažinti neteisėtais, prieštaraujančiais Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 ir 82 straipsniams atsakovų veiksmus. Byloje, minėta, be kita ko, buvo kilęs ir Lietuvos teismo jurisdikcijos nagrinėti šią bylą, taigi ir spęsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, klausimas. Konkrečiai, Lietuvos teismo jurisdikcija buvo ginčijama remiantis Briuselis I 5 straipsnio 3 ir 5 punktuose įtvirtintomis nuostatomis, kurių pagrindu atitinkamai jurisdikcija siejama su žalos atsiradimo vietos valstybe arba su įmonės padalinio veiklos valstybe. Lietuvos apeliacinis teismas sprendė, kad, priešingai, negu teigė atsakovai, Lietuvos teismas turi jurisdikciją nagrinėti kilusį ginčą, taigi ir taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo toje pačioje byloje galima daryti išvadą, kad valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teismas negali tikrinti valstybės, kurioje sprendimas priimtas, teismo padarytų teisinių ar faktinių išvadų tikslumo, o konstatavus, kad buvo laikytasi elementarių teisingo bylos nagrinėjimo principų, negalima manyti, kad buvo pažeista viešoji tvarka, todėl nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti vykdoma⁷². Nurodyta praktika rodo, kad egzistuoja taisyklė, jog teismui turint jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, jis turi teisę taikyti ir laikinąsias apsaugos priemones byloje, tačiau tam tikrais atvejais teismui gavus prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kai byloje yra užsienio elementas, pirmiausia reikia patikrinti, ar jis yra kompetentingas jas taikyti. Šio darbo autorės nuomone, tais atvejais, kai byloje yra užsienio (Europos Sąjungose) elementas, teismas vis tik turėtų

---

⁷¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje AB „flyLAL-Lithuanian Airlines“ v. „Air Baltic Corporation“ A/S, Latvijos įmonės „Air Baltic Corporation“ filialas Lietuvoje ir oro uostas „Ryga“, Nr. 2-949/2008.

⁷² Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2014 m. spalio 23 d. sprendimas flyLAL-Lithuanian Airlines AS v. Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation AS, Nr. C-302/13.

bent preliminariai įvertinti, jog jurisdikcija priklauso teismui tam, kad būtų išvengta jurisdikcijos klausimo kėlimo vėlesnėje proceso stadijoje. Pažymėtina, kad, kaip bus nagrinėjama toliau, net ir tuo atveju, kai teismas neturi kompetencijos nagrinėti bylą iš esmės, jam galimybė taikyti laikinąsias apsaugos priemones pagal Reglamento Briuselis I bis nuostatas.

Antra, Reglamentu teismui suteikiama galimybė taikyti laikinąsias apsaugos priemones net ir tuo atveju, kai tos valstybės teismas neturi jurisdikcijos spręsti ginčą iš esmės. Reglamento 35 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybės narės teismui gali būti pateiktas prašymas taikyti pagal tos valstybės narės teisę numatytas laikinąsias priemones, įskaitant apsaugos priemones, net jeigu kitos valstybės narės teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos teismas laikinąsias apsaugos priemones taikytų vadovaudamasis CPK normomis. Tokiu atveju nebūtina pripažinti pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, o taip pat nekyla problemos, kai laikinosios apsaugos priemonės pritaikytos vienoje valstybėje narėje negalima pripažinti ir vykdyti kitoje valstybėje narėje dėl jos nesuderinamumo su joje galiojančiu teisiniu reguliavimu⁷³. Tokios nuostatos įtvirtinimas laikytinas itin pažangia priemone, kadangi ja yra suteikiamas efektyvumas laikinajai apsaugos priemonei tam tikroje apibrėžtoje teritorijoje, kad būtų apsaugoti ieškovo interesai neužvilkinant proceso perdavimu kitos valstybės teismui, svarstymais dėl pripažinimo ir tik galiausiai vykdymu. Tačiau teismas turi teisę spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, vadovaujantis Reglamento 35 straipsniu ne visais atvejais, o tik tada, kai egzistuoja realus ryšys tarp laikinųjų apsaugos priemonių dalyko ir valstybės narės, turinčios jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės bei kitos valstybės narės, kurios teismas privalo įvertinti, ar valstybė yra pakankamai susijusi su turtu, asmenimis ar veiksmais nagrinėjamoje byloje. Jei realaus ryšio nėra, teismas turėtų atsisakyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones Reglamento 35 straipsnio pagrindu⁷⁴.

Lietuvos teismų praktikoje taip pat yra buvę atvejų, kai laikinosios apsaugos priemonės pritaikomos, vadovaujantis Reglamento 35 straipsniu. Byloje ieškovas kreipėsi į Vilniaus apygardos teismą su prašymu taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nurodydamas, kad jis rengia kompetentingam Maltos teismui ieškinį dėl uždraudimo sudaryti akcininkų interesus pažeidžiantį sandorį. Vilniaus apygardos teismas patenkino

---

⁷³ MAZUELOS, F. J. M. *Notes on protective and cautionary measures in Brussels I Recast and Land registration* [interaktyvus]. Helsinki: European Land Registry Association, 7th annual publication, 2016. [žiūrėta 2017 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: < <https://www.elra.eu/wp-content/uploads/2017/02/8.-Francisco-Martin-Mazuelos-Protective-and-Cautionary-Measures-in-Brussels-I-Recast-and-Land-Registration.pdf>>.

⁷⁴ DICKINSON, A., LEIN, E. *The Brussels I regulation Recast. 1st Edition*. Oxford University Press, 2015, p. 373.

prašymą, motyvuodamas tuo, kad yra reali grėsmė jog būsimo Maltos Respublikos teismo sprendimo įvykdymas gali būti apsunkintas ar jį įvykdyti gali pasidaryti nebeįmanoma. Atsakovas apskundė nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo, kadangi Lietuvos teismai neturi jurisdikcijos spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Apeliacinis teismas nurodė, kad vadovaujantis Reglamento 35 straipsniu ne tik Maltos Respublikos teismas turi teisę spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Nepaisant to, kad teismas turėjo jurisdikciją spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, šiuo atveju Vilniaus apygardos teismo pritaikytas laikinąsias apsaugos priemones panaikino, nes toks pat prašymas buvo pateiktas jurisdikciją turinčiam teismui, kuris konstatavo, jog ieškovas nepateikė *prima facie* įrodymų ir nepritaikė laikinųjų apsaugos priemonių, todėl nėra pagrindo jų taikymui ir Lietuvoje⁷⁵. Kaip jau minėta, nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo neturi prejudicinės galios, o juo labiau prejudicinės galios neturi pateiktas prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones, Apeliacinis teismas nepagrįstai panaikino Vilniaus apygardos teismo nutartį. Paminėtina, kad neįvykdyta nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nesaisto teismo nagrinėjant prašymą dėl ieškovo interesų apsaugos toje pačioje byloje, todėl laikinosios apsaugos priemonės turėjo būti taikomos.

Nors galimybės prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones teismo, neturinčio jurisdikcijos nagrinėti bylos iš esmės, įtvirtinimas žymiai palengvino procedūrą, kai byloje egzistuoja tarptautinis elementas ir padeda greičiau užkirsti kelią neigiamiems atsakovo veiksams, vis tik tokios galimybės suteikimas turi trūkumų. Egzistuoja natūrali tendencija, jog šalis pateikianti prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, rinksis tos valstybės teismą, kurio valstybės vidaus teisės aktais įtvirtinamos palankesnės ar labiau ieškovo interesus saugančios teisės normos. Teisės doktrinoje tokia situacija, kai bylos šalis ar šalys, pasirinkdamos, kurios valstybės teismuose bus nagrinėjama byla, siekia iš tokio pasirinkimo naudos, yra vadinama *forum pirkimu* arba *piktnaudžiavimu forumu* (angl. *forum shopping*)⁷⁶. Nors tarptautinių teisės aktų, įtvirtinančių jurisdikcijos nustatymo taisykles, priėmimo tikslas yra būtent siekti išvengti galimo piktnaudžiavimo valstybės jurisdikcija. Manytina, kad teismai, neturintys jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės, priimdami sprendimą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kaip jau minėta, turėtų atlikti pirminį jurisdikcijos nagrinėti pateiktą prašymą patikrinimą, kad būtų

---

⁷⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje M. M. v. RELVIT LTD, UAB „Vilniaus prekyba“, Nr. e2-1350-117/2015.

⁷⁶ MIKELĖNAS, V. *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia, 2001, p. 161.

apsaugoti ieškovo interesai, siekiant kaip įmanoma greičiau užtikrinti būsimo sprendimo įvykdymą.

Trečia, jurisdikcijos nustatymas bei laikinųjų apsaugos priemonių pagal Reglamentą Briuselis I bis taikymas gali būti apsunkintas tuo atveju, jei šalys yra sudariusios susitarimą dėl kylančio ginčo teisingumo. Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, kad sutartinio teritorinio teisingumo taisyklės gali būti taikomos ir byloms su tarptautiniu (užsienio) elementu. Susitarimas dėl teisingumo šalims yra privalomas⁷⁷. Tačiau pažymėtina, kad susitarimai dėl teisingumo neturi viršenybės, jeigu teismai, kurių jurisdikcijos išvengiama, turi išimtinę jurisdikciją (Reglamento Briuselis I bis 25 straipsnio 4 dalis). Nustačius, kad susitarimas dėl teisingumo yra galiojantis ir vykdytinas, jis turi būti taikomas tiesiogiai. Svarbu tai, kad tuo atveju, kai ieškovas kreipiasi į valstybės narės, kurios teritorijoje turi buveinę, šio teismo jurisdikcija gali būti pripažįstama, jeigu atsakovas neginčija jurisdikcijos, nors abiejų šalių sudarytoje sutartyje įtvirtintas susitarimas suteikti jurisdikciją kitos valstybės teismams⁷⁸.

Kaip jau minėta, Reglamentas Briuselis I bis suteikia galimybę dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kreiptis ne tik į jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turintį teismą, bet ir į teismą, kuris tokios jurisdikcijos neturi. Kyla klausimas, ar sudarius susitarimą dėl teisingumo kitų valstybių teismai ne tik netenka galimybės nagrinėti bylą iš esmės, bet ir netenka teisės spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagal Reglamento 35 straipsnį? Šio darbo autorės žiniomis, šiuo klausimu kol kas nėra nei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, nei Lietuvos teismų praktikos. Manytina, kad teismai, nors ir nėra pateikta susitarimų dėl teisingumo nuostatų reikšmės aiškinimo, spręsdami klausimus, susijusius su jurisdikcijos nustatymu, vadovaujasi minėtais susitarimais ir sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Kitaip tariant, teismai pripažįsta, kad susitarimu dėl teisingumo pasirinkti vienos valstybės narės teismai turi jurisdikciją tiek nagrinėti ginčą iš esmės, tiek spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių, jeigu minėtame susitarime nėra nustatyta kitaip. Kita vertus, teismai siekdami nustatyti, kurio teismo jurisdikcijai šalys susitarimu perdavė nagrinėti prašymus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, aiškinasi tikruosius šalių ketinimus. Tačiau vien tik ketinimų konstatavimo nepakanka. Reglamento 35 straipsniu siekiama užtikrinti, kad itin skubiais atvejais būtų įmanoma taikyti laikinąsias apsaugos priemones vadovaujantis operatyvumo principu. Šia norma asmeniui garantuojama teisė į teisingą bylos

⁷⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje AB „Ūkio bankas“ v. Banka Srpske ad Banja Luka, Nr. 2A-319-241/2017.

⁷⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2016 m. kovo 17 d. sprendimas byloje Taser International Inc. v SC Gate 4 Business SRL, Cristian Mircea Anastasiu, Nr. C-175/15.

nagrinėjimą, įtvirtinta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos⁷⁹ 6 straipsnyje. Tokia teisinio reglamentavimo kilmė paaiškina, kodėl susitarimas dėl teisingumo neturi viršenybės 35 straipsnio atžvilgiu. Be to, net ir tuo atveju, jei šalys suformulavo susitarimą plačiai ir eksplicitiškai įvardijo jurisdikciją turinčios valstybės narės teismus, galima ginčyti, kad tokiu susitarimu nėra užkertamas kelias pasinaudoti minėto straipsnio suteikiama galimybe taikyti laikinąsias apsaugos priemones pateikiant prašymą jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės neturinčiam teismui. Todėl darytina išvada, kad susitarimai dėl teisingumo netaikomi laikinosioms apsaugos priemonėms, kai ieškovas siekia būsimą reikalavimo užtikrinimo taikymo iki bylos teisme iškėlimo momento.

Apibendrinant, darytina išvada, kad Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtinta teismų jurisdikcijos nustatymo sistema, taikant laikinąsias apsaugos priemones yra aiškiai išdėstyta, efektyvi ir teismai yra linkę ja vadovautis praktikoje. Tačiau Reglamento Briuselis I bis 35 straipsnio įtvirtinimas, išplėtė galimybę taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir supaprastino jų taikymo procedūrą Europos Sąjungos teritorijoje. Tačiau įtvirtinus šią nuostatą tikimybė, kad ieškovas pasinaudos jam palankesniu teisiniu reguliavimu, išlieka.

3.2. Jurisdikcijos nustatymas pagal Briuselis II bis reglamentą.

Nagrinėjant laikinųjų apsaugos priemonių bylose su tarptautiniu elementu jurisdikcijos nustatymą ir su tuo susijusias problemas, svarbu analizuoti ir specialiams – šeimos santykiams skirto Briuselis II bis reglamento nuostatas. Pažymėtina, kad nors iš esmės šio reglamento nuostatos, reglamentuojančios laikinųjų apsaugos priemonių taikymo byloje su tarptautiniu elementu tvarką, atkartoja Briuselis I bis reglamento nuostatas, vis tik yra svarbu išnagrinėti jo taikymo specifiką.

Briuselis II bis preambulės 16 punkte įtvirtinta, kad šis reglamentas neturėtų valstybės narės teismams užkirsti kelio neatidėliotinais atvejais imtis laikinų priemonių, įskaitant apsaugos priemones, dėl asmenų ar turto toje valstybėje. Iš šios nuostatos darytina išvada, kad tais atvejais, kai byla, susijusi su šeimos santykiais, turi tarptautinį elementą, joje, kaip eksplicitiškai įvardijama reglamente, bylos šalims yra suteikta teisė prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Briuselis II bis reglamente laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tvarka įtvirtinta 20 straipsnio nuostatose. Jo 1 dalyje

---

⁷⁹ 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987.

nurodoma, kad neatidėliotinais atvejais šio reglamento nuostatos neužkerta kelio valstybės narės teismams toje valstybėje esantiems asmenims ar turtui taikyti laikinas, įskaitant apsaugines priemones, kurios gali būti numatytos tos valstybės narės teisėje, netgi jei pagal šį reglamentą kitos valstybės narės teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Taigi, reglamente atkartojama Briuselis I bis 35 straipsnio nuostata, kuria suteikiama teisė spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo net ir tais atvejais, kai teismas neturi teisės nagrinėti bylos iš esmės, tačiau joje taip pat pateikiama nuoroda į laikinąsias apsaugos priemones, numatytas pagal valstybės narės teisės aktus. Kyla klausimas, ar įstatymų leidėjas siekė pateikti nuorodą į teismo valstybės *lex fori*? Manytina, kad taip, kadangi Briuselis II bis reglamento nuostatos yra skirtos tik nustatyti jurisdikciją turintį teismą, o prašymų nagrinėjimo tvarka nėra nustatoma, todėl būtina vadovautis taisyklėmis, įtvirtintomis valstybės visaus teisės aktuose.

Pažymėtina, kad nagrinėjant prašymus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo teisme, yra keliami tokie patys reikalavimai, kaip ir taikant Briuselis I bis reglamento nuostatas. Visų pirma, būtina, kad laikinoji apsaugos priemonė būtų skubiai reikalinga ir neatidėliotina. Pavyzdžiui, vaiką, kuris yra tik su vienu iš tėvų, ir prieš jį yra smurtaujama, būtina atskirti. Antra, ji turi būti būtina asmeniui ar turtui, esančiam toje valstybėje, apsaugoti. Pažymėtina, kad asmuo ar jo turtas, kuriam reikalinga apsauga, turi būti toje valstybėje kreipimosi taikyti laikinąsias apsaugos priemones momentu. Trečia, laikinosios apsaugos priemonės taikymas turi būti laikinas⁸⁰. Teismų praktikoje nurodoma, kad laikinosios apsaugos priemonės galioja tik tol, kol atitinkamai nenuspręs jurisdikciją turintis teismas, todėl šis turi nedelsdamas nagrinėti bylą ir imtis kitų reikalingų veiksmų⁸¹.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, sprendžiant jurisdikcijos klausimą pagal Briuselis II bis reglamentą, yra reikšmingos kelios bylos. Nagrinėdamas bylą *Detiček v. Sgueglia*⁸² teismas nurodė, kad laikinoji priemonė, siekiant pakeisti vaiko globėją, yra priimta ne tik dėl paties vaiko, bet taip pat dėl jo tėvų. Vienam iš vaiko tėvų vienašališkai priėmus sprendimą neteisėtai išvežti vaiką, šis netenka galimybės reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su kitu iš tėvų. Todėl reglamento Briuselis II bis 20 straipsnio negalima aiškinti taip, kad neteisėtai išvežęs vaiką vienas iš tėvų juo pasinaudotų faktinei situacijai pratęsti ar įteisinti neteisėtą savo elgesį. Šioje

⁸⁰ MAGNUS, U., MAKNOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law. Brussels IIbis regulation*. Munich: Sellier european law, 2012, p. 254-256.

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2015 m. gruodžio 2 d. Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo sprendžiant jurisdikcijos nustatymo klausimą šeimos bylose apžvalga Nr. 43.

⁸² Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas *Jasna Detiček v. Maurizio Sgueglia C-403/09 PPU*.

byloje jurisdikcijos nustatymo klausimu taip pat buvo pateikta generalinio advokato nuomonė. Jis teigė, jog 20 straipsnio 1 dalies nuostatos yra ne bendra jurisdikcijos taisyklė, o leidimas veikti esant dvigubam spaudimui dėl grėsmės, kurią patiria vaikas, ir poreikio imtis skubių veiksmų jį nuo šios grėsmės apginti. Todėl 20 straipsnis leidžia remtis vietos teismo teise be pirminės jurisdikcijos kriterijaus. Tačiau būtina patikrinti, ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymas galimas, atsižvelgiant į keletą specialių jo taikymo kriterijų. Laikinosios apsaugos priemonės Briuselis II bis reglamento 20 straipsnio 2 dalies pagrindu netaikomos tik tuo atveju, jei valstybės narės teismas, turintis jurisdikciją pagal šį reglamentą nagrinėti bylą iš esmės, jau yra ėmęsis priemonių, kurias jis laiko tinkamomis⁸³. Toks Briuselis II bis reglamento 20 straipsnio 2 dalies aiškinimas yra visiškai logiškas, kadangi užkertamas kelias susidaryti tokioms situacijoms, kaip jau nagrinėta analizuojant Briuselis I bis nuostatas, kai bylą iš esmės nagrinėjantis teismas pritaiko laikinąsias apsaugos priemones, tačiau vietoj kreipimosi dėl jų vykdymo, ieškovas pateikia prašymą kitos valstybės teismui, vadovaudamasis Briuselis II bis reglamento 20 straipsnio pagrindu.

Kitoje byloje Europos Sąjungos Teisingumo teismas išaiškino, kad tarp prašymo dėl laikinųjų priemonių, kaip jos suprantamos pagal šio reglamento 20 straipsnį, ir ieškinio dėl bylos nagrinėjimo iš esmės nėra *lis pendens* situacijos. Vis dėlto vėliau bylą iškėlęs teismas turi pats patikrinti, ar jam priimant sprendimą taikyti laikinąsias priemones pirmiau bylą nagrinėjusio teismo sprendimas buvo tik išankstinė vėlesnio sprendimo sąlyga. Be to, teismas, kuriame byla iškelta vėliau, turi patikrinti, ar reikalavimai prašant taikyti laikinąsias priemones ir vėliau pateikti reikalavimai dėl bylos nagrinėjimo iš esmės sudaro procesinį vienetą⁸⁴. Tokios taisyklės suformavimas praktikoje yra itin reikšmingas, kadangi, kaip jau aptarta, teismai dažnai atsisako taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Atsisakant pateikti argumentai, kad analogiškas prašymas yra pateiktas bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui, o tokia laikinųjų apsaugos priemonių taikymo praktika užtikrina laikinųjų apsaugos priemonių taikymo operatyvumą ir įmanomai mažiausios žalos padarymą šeimos santykiams ir vaiko vystymuisi.

Apibendrinant teigtina, kad nuostatos, reglamentuojančios laikinųjų apsaugos priemonių taikymą ir jurisdikcijos nustatymą pagal Briuselis II bis reglamentą iš esmės atkartoja Briuselis I bis reglamento nuostatas, tačiau nagrinėto reglamento nuostatose eksplicitiškai įtvirtinus draudimą kreiptis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo į

---

⁸³ MAGNUS, U., MAKNOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law. Brussels IIbis regulation*. Munich: Sellier european law, 2012, p. 252.

⁸⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2010 m. lapkričio 9 d. sprendimas *Bianca Purucker v Guillermo Vallés Pérez*, Nr. C-296/10.

kitos valstybės narės teismą, kai nutartis taikyti laikinąsias apsaugos priemones jau yra priimta bylą iš esmės nagrinėjančiame teisme, užtikrinami tiek vaiko interesai, tiek skatinamas bylos nagrinėjimo operatyvumas.

3.3. Jurisdikcijos nustatymas pagal dvišalę Lietuvos ir Rusijos sutartį.

Nepaisant to, kad Lietuva jau daugiau nei dešimtmetį yra Europos Sąjungos nare ir teikia vis didesnę dėmesį santykiams su vakarų valstybėmis, Lietuvos santykiai su Rusija išliko tamprūs. Šių dviejų valstybių tarpusavio santykių intensyvumą apsprendžia tiek geografinė padėtis, tiek politiniai, ekonominiai bei kiti įvairūs istoriškai nulemti socialiniai aspektai. Paminėtų aspektų įtakoti santykiai neretai išsirutulioja iki ginčų, kuriuos išspręsti šalys pasirenka teismo keliu. Atsižvelgiant į tai, toliau bus analizuojamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymas bylose tarp Lietuvos ir trečiosios valstybės Europos Sąjungos prasme – Rusijos.

Rusijos Federacija nėra Europos Sąjungos narė, todėl Lietuvos ir Rusijos Federacijos tarpusavio ginčų sprendimą reglamentuoja Sutartis su Rusija. Galiojanti tarptautinė sutartis tampa Lietuvos vidaus teisės sudėtine dalimi, todėl teismai privalo ją taikyti tiesiogiai, sprenddami ginčus, kylančius iš santykių, kuriuos reguliuoja atitinkama tarptautinė sutartis⁸⁵. Sutarties su Rusija 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad kiekvienos Susitariančiosios Šalies teismai kompetentingi nagrinėti civilines ir šeimos bylas, jeigu atsakovas turi jos teritorijoje gyvenamąją vietą ir jei ši Sutartis nenumato kitaip. Nesudėtinga nustatyti, kad ši nuostata niekuo nesiskiria nuo Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtinto reglamentavimo. Pažymėtina, kad Sutartyje su Rusija nėra jokios nuostatos dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Todėl natūraliai kyla klausimas, kaip teismai taiko Sutarties su Rusija nuostatas ir kuo remiantis byloje nustato laikinųjų apsaugos priemonių byloje su užsienio elementu, šiuo atveju Rusijos, taikymo būtinumą.

Kaip jau minėta, Sutartyje su Rusija nėra tiesiogiai įtvirtinta nuostatos, kuris teismas turi jurisdikciją taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje, tačiau laikantis nuoseklumo, pirmiausia, sprendžiant klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo būtina nustatyti, kurios valstybės teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Išanalizavus Lietuvos teismų praktiką galima daryti išvadą, kad teismai, nustatydami, kuris teismas yra kompetentingas nagrinėti ginčą, tikrina glaudaus ryšio sudedamųjų dalių buvimą, t. y. siekia nustatyti, su kuria valstybe ginčas yra labiau susijęs. Pavyzdžiui,

---

⁸⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje SIA „Tered Rail & Logistics“ v. OOO „Trans Sibirskij Ekspress Servis“, Nr. 2-360/2007.

Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėdamas atskirąjį skundą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo⁸⁶, pažymėjo, kad byloje yra pateikti prieštaringi įrodymai dėl atsakovo gyvenamosios vietos, kadangi atsakovas teigė, jog jo nuolatinė gyvenamoji vieta yra Rusijos Federacijoje, o ieškovas – priešingai, nurodė, kad atsakovo gyvenamoji vieta yra deklaruota Lietuvos Respublikoje, joje atsakovas turi turto bei yra įmonės vienintelis akcininkas ir vadovas. Nepaisant to, teismas tirdamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrįstumą nurodė, kad būtent pirmosios instancijos teismas nagrinėdamas bylą iš esmės privalėjo aiškintis dėl jos teisingumo Lietuvos teismams, o priimant nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nebuvo sprendžiamas teisingumo klausimas, todėl teismas dėl jurisdikcijos nepasisakė. Be to, teismas konstatavo, kad Rusijos Federacijos teisės normos neturi reikšmės sprendžiant, ar laikinosios apsaugos priemonės pritaikytos pagrįstai ir visi procesiniai sprendimai priimami vadovaujantis CPK. Iš pateikto teismų praktikos pavyzdžio galima daryti išvadą, kad, sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrįstumo, ginčo teisingumo nustatymui nėra teikiamas prioritetas, tačiau, kaip jau minėta, teismas turėtų bent preliminariai įvertinti turimą kompetenciją nagrinėti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Tokia praktika, kai pirmiausia sprendžiamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas, o tik tada jurisdikcija, laikytina ydinga ir ribojanti atsakovo teises. Teismai sprenddami dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo vidaus teisės aktus, todėl nevienodas jų taikymo reglamentavimas, kai prieš tai neišsprendžiamas teisingumo klausimas, gali nepagrįstai suvaržyti atsakovo galimybę disponuoti jam priklausančiu turtu. Be to, nors Sutartimi su Rusija reglamentuojamas priimtų sprendimų pripažinimas ir vykdymas, teismai vis tik turėtų prieš taikydami laikinąsias apsaugos priemones įsitikinti, ar priimta nutartis galės būti įvykdyta.

Paminėtina, kad nagrinėjant bylą su tarptautiniu elementu, kuris yra susijęs su Rusijos Federacija, nėra visiškai atsisakoma taikyti Europos Sąjungos teisės aktus. Pavyzdžiui, vienoje byloje, kurioje ieškovas buvo Lietuvos pilietis, o atsakovė – Rusijos ir joje deklaravo nuolatinę gyvenamąją vietą, Kauno apygardos teismas nurodė: „kadangi Lietuva yra ES narė, o Rusijos Federacija ES teisės aspektu yra trečioji šalis, tai šioje byloje aktuali ir ES teisė, reguliuojanti atitinkamai valstybės narės santykius su trečiosiomis šalimis, nes aplinkybė, kad byloje egzistuojantis tarptautinis elementas yra susijęs su trečiąja valstybe, nelemia automatiško Europos Sąjungos teisės netaikymo. Siekiant išspręsti Lietuvos Respublikos teismo jurisdikcijos nagrinėti reikalavimo,

---

⁸⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. rugsėjo 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje M. A. v. P. F., A. F., Nr. e2-1172-186/2016.

pareikšto Rusijos Federacijos fiziniam asmeniui, klausimą, reikia nustatyti, koks yra santykis tarp Tarptautinės dvišalės sutarties ir Europos Sąjungos teisės⁸⁷“. Nors šioje byloje prioritetas buvo teikiamas Sutarties su Rusija nuostatomis, tačiau galima daryti išvadą, kad kiekvienu atveju privalu nustatyti, kokio teisės akto pagrindu bus nustatomas teisingumas ir nagrinėjamas ginčas, o tai lems ir tai, pagal kokį reglamentavimą bus taikomos ir laikinosios apsaugos priemonės.

Nagrinėjant taisykles, kuriomis vadovaujantis teismas taiko laikinąsias apsaugos priemones, kai byloje yra tarptautinis elementas, susijęs su Rusijos Federacija, būtina paminėti, kokių eiliškumu atsakovo turtas turėtų būti apsunkinamas laikinosiomis apsaugos priemonėmis. Kaip jau minėta, teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad pirmiausia turėtų būti areštuojamas nekilnojamas ar kilnojamas turtas, o tik jo nesant ar esant nepakankamai – piniginių lėšos kreditoriaus reikalavimų sumai užtikrinti. Būtent toks laikinųjų apsaugos priemonių taikymo eiliškumas nepažeidžia ekonomiškumo bei šalių interesų pusiausvyros principo, nes areštas į pinigines lėšas nukreipiamas tik nesant kitokio turto, tai leidžia atsakovui patirti mažiausiai suvaržymų ūkinėje–komercinėje veikloje⁸⁸. Teismo nagrinėtoje byloje⁸⁹ atsakovas – Rusijoje registruotas juridinis asmuo. Šioje byloje nustatyta, kad ieškovas nepateikė duomenų teismui apie atsakovo Lietuvos Respublikoje turimą turtą. Tačiau vertėtų panagrinėti hipotetinę situaciją. Tarkime, kad Rusijoje įregistruotas juridinis asmuo (atsakovas) turi banko sąskaitą Lietuvoje, kurioje yra pakankamas kiekis lėšų tam, kad būtų užtikrintas pareikštas reikalavimas. Šis juridinis asmuo taip pat turi nekilnojamojo ir kilnojamojo turto Rusijos Federacijoje. Pagal galiojančią teismų praktiką⁹⁰ aiškinama, kad Lietuvos Respublikos teismai neturi jurisdikcijos spręsti klausimų, susijusių su užsienio valstybėje esančio daikto teisinio statuso pasikeitimu. Lietuvos teismų praktikoje ir teisės doktrinoje akcentuojama, kad Lietuvos teismas negali taikyti laikinųjų apsaugos priemonių, jeigu jos susijusios su turto, esančio užsienio valstybėje, areštu. Tokiu atveju teismas, atsisakęs areštuoti turtą, esantį užsienio valstybėje, turi išaiškinti ieškovui jo teisę kreiptis į atitinkamos užsienio valstybės teismą su prašymu dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Tačiau Vilniaus apygardos teismas nurodė, kad teismas turi jurisdikciją spręsti klausimą dėl laikinųjų

---

⁸⁷ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje V. B. v. L. S., Nr. 2S-2473-436/2016.

⁸⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje A. M. v. UAB „Juknevičiaus kompostas“, Nr. 2-393/2013.

⁸⁹ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Willenbrock Baltic“ v. OOO „GrandBaltAvto“, Nr. 2S-1393-340/2013.

⁹⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Accuratus“ v. IDS BORJOMI BEVERAGES Co. N.V., Nr. 2-893/2010.

apsaugos priemonių taikymo atsakovo turto esančio ne Lietuvos Respublikoje atžvilgiu⁹¹. Tokios nutarties priėmimas yra absoliučiai nepateisinamas, kadangi Vilniaus apygardos teismas ne tik nukrypo nuo apeliacinio teismo praktikos, bet ir ignoravo išimtinės kompetencijos sprendžiant dėl valstybės jurisdikcijoje esančio turto taisyklę. Grįžtant prie nagrinėjamos hipotetinės situacijos, kyla klausimas, kieno interesams teismas skirtų prioritetą – ieškovo, areštuodamas Lietuvoje esančias lėšas, tačiau užtikrindamas galimybę skubiai „išaldyti“ atsakovo turta, siekiant užtikrinti reikalavimo patenkinimą ir sprendimo įvykdymą, ar atsakovo, areštuodamas nekilnojamą ir kilnojamą turta, esantį Rusijoje, bet paliekant galimybę naudojantis lėšomis vykdyti verslą.

Vienareikšmio atsakymo į šį klausimą nėra. Tikėtina, jog kiekvienoje situacijoje teismas spręstų *ad hoc*, atsižvelgdamas į tos bylos faktines aplinkybes. Jeigu Lietuvos banko sąskaitoje esančios lėšos nėra vienintelis ar pagrindinis juridinio asmens piniginis išteklius, kuriuo naudojantis jis vykdo komercinę veiklą, tokiu atveju teismas galėtų taikyti laikinąsias apsaugos priemones jų atžvilgiu. Tačiau jeigu tai vis tik yra vienintelė ar pagrindinė bendrovės banko sąskaita, teismas, kaip akivaizdu iš dabartinės teismų praktikos, turėtų spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo Lietuvoje arba nurodyti ieškoviui, į kurią teismą reikėtų kreiptis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo Rusijoje esančiam nekilnojamajam ar kilnojamajam turtui, kadangi tai yra valstybės išimtinė kompetencija.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad Lietuvos teismai dažniausiai yra linkę taikyti laikinąsias apsaugos priemones atribotai nuo jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turinčio teismo nustatymo. Tokia praktika vertintina skirtingai, kadangi viena vertus, per įmanomai trumpiausią laiką yra apsaugomi ieškovo interesai bei neapsunkinamas teismo procesas. Kita vertus, yra galimai pažeidžiami atsakovo interesai dėl skirtingo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo valstybių viduje reguliavimo.

3.4. Jurisdikcijos nustatymas tarptautinių konvencijų pagrindu bei nesant sudarytos sutarties dėl teisinės pagalbos.

Visuomeniniams santykiams vis labiau plečiantis už Europos Sąjungos ribų, gali susiklostyti situacijų, kad tam tikri teisiniai santykiai bus susiję ne tik su Europos Sąjungos valstybe ar ne Europos Sąjungos valstybe nare, su kuria Lietuva yra sudariusi tarptautinę dvišalę ar daugiašalę sutartį dėl teisinės pagalbos. Galimi atvejai, kai

---

⁹¹ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Willenbrock Baltic“ v. OOO „GrandBaltAvto“, Nr. 2S-1393-340/2013.

tarpusavio santykių nereguliuos ir tarptautinė dvišalė ar daugiašalė sutartis paprasčiausiai dėl to, kad jos nėra sudaryta. Tokių atvejų praktikoje nėra daug, tačiau pasitaiko, todėl teismai yra priversti spręsti dėl jurisdikcijos Lietuvos teismams priklausymo bei kompetencijos taikyti laikinąsias apsaugos priemones buvimo, jei toks prašymas yra pateiktas byloje. Toliau bus pateikiama keletas teismo jurisdikcijos taikyti laikinąsias apsaugos priemones nustatymo būdų, kai ginčas yra susijęs su ne Europos Sąjungos valstybe nare ir kai nėra sudarytos tarptautinės dvišalės ar daugiašalės sutarties dėl teisinės pagalbos.

Pirma, siekiant pagerinti bendradarbiavimą tarp Europos laisvosios prekybos asociacijos narių, 1988 m. buvo pasirašyta Lugano konvencija dėl teisingumo ir teismo sprendimų pripažinimo bei vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose, kurią vėliau pakeitė nauja konvencijos redakcija⁹² (toliau – **Lugano konvencija**). Lugano konvencijos idėja buvo identiška Briuselio konvencijai – „stiprinti čia įsisteigusiu asmenų teisinę apsaugą“. 1997 m. spalio 1 d. Amsterdamo sutartis suteikė Europos Sąjungai galią sudaryti Lugano konvenciją, kuri reikštų, jog toks teisės aktas yra pasirašomas ne tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir kitų valstybių, bet taptų susitarimu tarp Europos Sąjungos, kaip vienyčio teisinio vieneto, veikiančio valstybių narių vardu. Aiškinant Lugano konvencijos 1 straipsnio 3 dalį, akivaizdu, kad susitariančiomis valstybėmis laikomos ne Europos Sąjungos valstybės narės – Islandija, Norvegija bei Šveicarija – ir Europos bendrija⁹³. Kadangi dauguma Lugano konvencijos nuostatų atkartoja Briuselio konvenciją, šiame teisės akte, kaip ir Reglamente Briuselis I bis, pakeitusiame anksčiau galiojusį Reglamentą Briuselis I, yra įtvirtinta nuostata analogiška Reglamento 35 straipsniui: „*Prašymas dėl laikinųjų (įskaitant apsaugos) priemonių, kurias numato šios konvencijos privalančios laikytis valstybės teisė, taikymo gali būti paduotas šios konvencijos privalančios laikytis valstybės teismui, net jeigu pagal šią konvenciją nagrinėti byla iš esmės jurisdikciją turi kitos šios konvencijos privalančios laikytis valstybės teismai. (Lugano konvencijos 31 straipsnis)*“.

Vienoje byloje Kauno apygardos teismas, nagrinėdamas prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo Norvegijoje esančiam turtui byloje, kurioje atsakovais buvo Norvegijos piliečiai, nurodė, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas jų atžvilgiu yra apsunkintas, todėl ieškovas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo minėtiems

---

⁹² 2007 m. spalio 30 d. Konvencija dėl teismų sprendimų vykdymo bei jurisdikcijos civilinėse ir komercinėse bylose (naujoji Lugano konvencija), OJ L 339, 2007, p. 3–41.

⁹³ POCAR, F. *Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements on civil and commercial matters. Explanatory report* [interaktyvus]. 2008, p. 13. [žiūrėta 2017 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/980802592-1-200901875-5.pdf>>.

atsakovams turėtų kreiptis į Norvegijos teismą, nors byla nagrinėjama Lietuvos teisme. Apeliacinės instancijos teismas dėl šio nepasisakė, kadangi tai nebuvo apeliacijos objektas, tačiau atkartoją teismų praktikoje suformuluotą taisyklę, kad sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą, dėl ieškinio teisingumo iš esmės nepasisakoma⁹⁴. Pažymėtina, kad nors apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą dėl teisingumo nepasisakoma, vis dėlto, kaip jau minėta, siekiant išvengti nepagrįsto laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, teismas preliminariai turėtų įvertinti jurisdikcijos priklausymą teismui.

Kitoje byloje, kurioje ginčijant laikinųjų apsaugos priemonių taikymą buvo argumentuojama ir tuo, kad ieškinyje neteisingas Lietuvos teismams, Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad nagrinėjamoje byloje sprendžiamas tik laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas. Pagal Lugano Konvencijos 31 straipsnį prašymas dėl laikinųjų (įskaitant apsaugos) priemonių, kurias numato šios konvencijos privalančios laikytis valstybės teisė, taikymo gali būti paduotas šios konvencijos privalančios laikytis valstybės teismui, net jeigu pagal šią konvenciją nagrinėti byla iš esmės jurisdikciją turi kitos šios konvencijos privalančios laikytis valstybės teismai. Pažymėtina, kad galioja analogiškos šio straipsnio taikymo taisyklės, kaip ir taikant laikinąsias apsaugos priemones pagal Briuselis I bis 35 straipsnį. Taigi pagal minėtą Lugano konvencijos straipsnį prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones nagrinėjimas priskirtinas Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijai⁹⁵. Iš pateiktų teismų praktikos pavyzdžių galima daryti išvadą, kad Lietuvos apeliacinis teismas, formuodamas praktiką sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kai ginčas yra susijęs su Lugano konvencijos valstybe ne Europos Sąjungos nare, pamažu yra linkęs vadovautis būtent Lugano konvencijos 31 straipsniu, o ne atsisakyti jas taikyti, nurodant kurios valstybės teismai yra kompetentingi spręsti šį klausimą.

Atsižvelgiant į tai, teigtina, kad Lugano konvencijos priėmimas itin išplėtė bei palengvino Europos Sąjungos valstybių narių bei Europos laisvosios prekybos asociacijos narių tarpusavio teisingumo nustatymo kriterijus ir panaikino teisinį vakuumą, dėl kurio teismai galėjo piktnaudžiauti atsisakydami nagrinėti byla Lietuvos teisme, taikant nepagrįstus jurisdikcijos pagrindus.

---

⁹⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje R. P. v. K. G., A. R., Nr. 2-2445/2011.

⁹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Dujotekana“, P. V., V. O. v. R. S., Nr. e2-1572-117/2015.

Antra, Lugano konvencijos priėmimas padėjo išspręsti daugelį jurisdikcijos nustatymo problemų, tačiau praktikoje pasitaiko ir egzotiškų atvejų, kuomet teismas turi spręsti dėl jurisdikcijos nustatymo, kai byla yra susijusi ne su viena, o su keletu valstybių, iš kurių su bent viena nėra sudaryta jokio teisės akto, reglamentuojančio tarpusavio jurisdikcijos nustatymo klausimus. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo nagrinėtoje byloje⁹⁶, kurioje atsakovas buvo Venesuelos pilietis buvo reikalaujama taikyti atsakovui priklausančiam turtui, esančiam Norvegijoje ir Ispanijoje, areštą. Pirmosios instancijos teismas, sprenddamas laikinųjų apsaugos priemonių klausimą, nurodė, kad įprastai pats teismas gali pavedimu kreiptis į atitinkamos užsienio valstybės teismą su prašymu dėl ieškinio užtikrinimo, tačiau kadangi Venesuela nėra sudariusi su Lietuvos Respublika jokių tarpusavio teisinio bendradarbiavimo sutarčių civilinėse bylose, teismui kreiptis su tokiu pavedimu nėra galimybės. Motyvuodamas tuo, kad teismas neturi jurisdikcijos spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo užsienyje esančiam turtui, ieškovės prašymą atmetė. Su tokiu sprendimu apeliacinis teismas nesutiko ir nurodė, kad byloje svarbios Briuselis I nuostatos. Todėl vadovaudamasis šio teisės akto 69 straipsniu, padarė išvadą, kad šis reglamentas yra taikytinas ir Norvegijai, nors ji ir nėra ES narė.

Kitoje byloje, kuri buvo susijusi su Gruzijos juridiniu asmeniu, pirmosios instancijos teismas pritaikė laikinąsias apsaugos priemones, motyvuodamas tuo, kad tais atvejais, kai užsienio valstybės teismas nagrinėja bylą, neteisingą Lietuvos teismui, ir ieškovas prašo užtikrinti ieškinį areštuojant Lietuvoje esantį atsakovo turtą, Lietuvos teismas turi teisę spręsti ieškinio užtikrinimo klausimą bendrais pagrindais. Todėl nors Lietuvos Respublika nėra pasirašiusi sutarties dėl teisinės pagalbos su Gruzijos Respublika šiuo atveju, tokio teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti gali būti taikomos ir laikinosios apsaugos priemonės Lietuvos Respublikoje. Apeliacinės instancijos teismas nutartį panaikino, tačiau ne dėl to, kad buvo neteisingai nustatyta jurisdikcija, bet dėl to, kad laikinąsias apsaugos priemones pritaikė bylą nagrinėjantis Gruzijos teismas. Be to, teismas pažymėjo, kad nutartis Gruzijoje nebuvo pateikta vykdyti tik dėl ieškovo valios⁹⁷. Ši teismo pozicija vertintina neigiamai, kadangi ieškovo veiksmai užsienio valstybės teismo procese nesaisto priimamų sprendimų bei nutarčių nagrinėjant prašymus taikyti laikinąsias apsaugos priemones Lietuvos teisme. Be to, nutartis taikyti laikinąsias apsaugos priemones neturi prejudicinės galios, todėl atsisakymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu, vadovaujantis tuo, kad analogiška

⁹⁶ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje *G. J. v. R.J.*, 2S-1017-611/2009.

⁹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje *IDS BORJOMI BEVERAGES CO.N.V. v. UAB „Accuratus“*, Nr. 2-1492/2009.

nutartis yra priimta užsienio valstybės teisme, nors ir nėra įvykdyta, laikytinas nepagrįstu. Taigi iš pateikto teismų praktikos atvejo galima daryti išvadą, kad teismai, kai Lietuva nėra pasirašiusi sutarties dėl teisinės pagalbos, vadovaujasi CPK tarptautinį civilinį procesą reglamentuojančiomis nuostatomis (šiuo atveju CPK 786 straipsniu). Nesant tarptautinės dvišalės ar daugiašalės sutarties teismas negali atsiriboti nuo teisingumo klausimo sprendimo taikant laikinąsias apsaugos priemones.

Pažymėtina, kad nagrinėjant bylas su tarptautiniu elementu pirmiausia svarbu patikrinti ne tik tai, ar byla teisinga Lietuvos teismams, bet ir tai, ar priimtas sprendimas byloje galės būti pripažįstamas ir vykdomas užsienio valstybėje. Jeigu priimtą teismo sprendimą teks pripažinti ir vykdyti užsienio valstybėje, o su ta valstybe Lietuvos Respublika nėra sudariusi tarptautinės dvišalės sutarties dėl teisinės pagalbos, teismo sprendimas gali likti neįvykdytas⁹⁸. Tokiu atveju teismas turi aiškintis, ar byla nėra teisinga atsakovo gyvenamosios (buveinės) vietos valstybės teismui. Jeigu ji yra teisinga ir tos valstybės teismui, teismas gali atsisakyti priimti pareiškimą pagal CPK 137 straipsnio 2 dalies 2 punktą ir pasiūlyti ieškovui kreiptis į užsienio valstybės, kurioje reikės vykdyti būsimą teismo sprendimą, teismą (išskyrus atvejus, kai pagal Lietuvos CPK normas byla priklauso išimtinai Lietuvos teismų jurisdikcijai)⁹⁹. Kita vertus, tuo atveju, jei su byla iš esmės nagrinėjančio teismo vietos valstybe Lietuva nėra sudariusi dvišalės sutarties, pavyzdžiui, Japonija, Lietuvos teismas gali turėti jurisdikciją, vadovaujantis išimtinės jurisdikcijos dėl Lietuvoje esančio turto taisyklėmis bei asmens realaus ryšio su Lietuva egzistavimui¹⁰⁰.

Trečia, jurisdikcija, sprendžiant klausimus dėl laikinųjų apsaugos priemonių, susijusių su išlaikymu, taikymo, kai byla yra susijusi su Europos Sąjungos valstybe nare, nustatoma pagal Išlaikymo reglamentą, nustatantį šeimos turtinius santykius, susijusius su išlaikymu. Tačiau tais atvejais, jei užsienio valstybė, su kuria byla yra susijusi nepriklauso Europos Sąjungai, išlaikymo klausimai turi būti sprendžiami vadovaujantis 1996 m. Hagos konvencija (toliau – Hagos konvencija)¹⁰¹. Pažymėtina, kad taikant šį teisės aktą būtina patikrinti tai, ar valstybė, kurios atžvilgiu siekiama taikyti Hagos konvenciją, yra jos dalyvė. Teismui nustatčius, jog valstybė, su kuria yra susijusi byla,

⁹⁸ BUŽINSKAS, G., GRIGIENĖ, J. *Teisingumas tarptautiniame civiliniame procese*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 35.

⁹⁹ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2013 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Ūkio bankas“ v. ALUMINA d. o. o., Nr. 2-2343-510/2013*.

¹⁰⁰ DICKINSON, A., LEIN, E. *The Brussels I regulation Recast. 1st Edition*. Oxford University Press, 2015, p. 372.

¹⁰¹ 1996 m. spalio 19 d. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje. *Valstybės žinios*, 2003-09-26, Nr. 91(1)-4125.

nėra Europos Sąjungos narė, su ja nėra sudaryta dvišalė sutartis ir ji nėra Hagos konvencijos dalyvė, jis galės vadovautis tik Lietuvos Respublikos įstatymais.

Toks reglamentavimas, kai nesant jokio tarptautinio teisės akto, reglamentuojančio teismų jurisdikciją spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių, valstybė taiko vidaus teisės aktus, yra logiškas. Viena vertus, teismai geriausiai išmano vidaus teisę ir nesant jokio aukštesnės galios tarptautinio teisės akto gali teisingiausiai priimti sprendimą. Be to, pastebima, kad kai kurios tarptautinės privatinės teisės taisyklės yra unifikuotos¹⁰². Kai valstybė netaiko visuotinai pripažintų tarptautinės privatinės teisės taisyklių, kitos valstybės ir diplomatai neskelbia ją esant teisės pažeidėja¹⁰³. Besąlygiškai su tokiu požiūriu nereikėtų sutikti, kadangi vis dėlto tarptautinė teisė ir jos principai turi viršenybę, o valstybės ir nacionalinė teismų kompetencija neturėtų jų pažeisti. Juo labiau reikia atsižvelgti į tai, kad, kas gali atitikti vienos valstybės viešąją tvarką, nebūtinai atitiks kitos. Nepaisant to, svarbiausia, jog nebūtų pažeista pagrindinė asmens teisė – teisė kreiptis į teismą.

Apibendrinant visą skyrių darytina išvada, kad per pastarąjį laikotarpį priimti tarptautinę jurisdikciją reglamentuojantys teisės aktai lėmė glaudesnę teismų bendradarbiavimą, įtvirtino daugiau aiškumo bei palengvino teismo procesą, taikant laikinąsias apsaugos priemones bylose su tarptautiniu elementu. Tačiau vis dėlto tam tikrais atvejais teismai yra priversti vadovautis vidaus teisės normomis ir nagrinėjant prašymus taikyti laikinąsias apsaugos priemones pirmiausia spręsti ne paties prašymo pagrįstumą, o nustatyti bylos teisingumą Lietuvos teismams.

---

¹⁰² BUŽINSKAS, G., GRIGIENĖ, J. *Teisingumas tarptautiniame civiliniame procese*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 37.

¹⁰³ MALANZCUK, P. *Akerhurst's Modern introduction to international law. 7th edition*. USA: Routhledge, 1996, p. 73.

IV. NUTARČIŲ TAIKYTI LAIKINĄSIAS APSAUGOS PRIEMONES BYLOSE SU TARPTAUTINIU ELEMENTU PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS

Net ir įsiteisėjęs Lietuvos teismo priimtas sprendimas byloje sukelia teisinės pasekmes tik Lietuvos teritorijoje. Gali susiklostyti atveju, kai Lietuvos teismas bylos su užsienio elementu nagrinėjimo metu, priima nutartį taikyti laikinąsias apsaugos priemones, tačiau įvykdyti tokio sprendimo Lietuvoje objektyviai nėra galimybės, todėl atsiranda būtinybė tokį teismo sprendimą vykdyti užsienio valstybėje. Tačiau užsienio valstybėje teismo nutartis taikyti laikinąsias apsaugos priemones įgyja teisinę galią tik jeigu užsienio valstybės kompetentingas teismas nutartį pripažįsta ir leidžia vykdyti.

Lietuvos teismų praktikoje bei teisės doktrinoje nurodoma, kad užsienio teismo sprendimo pripažinimas reiškia, jog:

- 1) Pripažįstančioje valstybėje jis įgyja *res judicata* galią;
- 2) Pripažįstančioje valstybėje jis įgyja prejudicinę galią;
- 3) Pripažįstanti užsienio sprendimą valstybė kartu konstatuoja, kad nagrinėjant bylą užsienio valstybėje laikytasi sąžiningo proceso principų;
- 4) Sprendimą pripažinusioje valstybėje jis tampa vykdytinas, t. y. turi būti vykdomas taip pat kaip ir nacionalinio teismo sprendimai¹⁰⁴.

Nepaisant šių nurodytų sąlygų, egzistuoja taisyklė, jog laikinosios apsaugos priemonės neturi nei prejudicinės, nei *res judicata* galios¹⁰⁵. Todėl, tarptautinės civilinio proceso teisės mokslininkų nuomone, nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo negali būti pripažinimo objektu¹⁰⁶. Atsižvelgiant į tai, visiškai neaišku, kodėl teismai, kaip buvo nagrinėjama aukščiau, sprenddami dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bylose su tarptautiniu elementu, yra linkę vadovautis bendraja taisykle, kad priimtas sprendimas įgyja prejudicinę galią. Be to, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra išaiškinęs, jog pripažinti gali būti tik tie sprendimai, kurie buvo priimti iš esmės rungimosi proceso metu. Laikinosios apsaugos priemonės nepriskirtinos pastarųjų kategorijai, jei jas buvo nuspręsta taikyti, neišklausius skolininko, arba jei jos turi būti įvykdytos iki skolininko informavimo apie jų taikymą¹⁰⁷. Tačiau, kaip jau minėta,

¹⁰⁴ DRIUKAS A., VALANČIUS V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas*. Teisinės informacijos centras: Vilnius, 2006, p. 619.

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. *2010 m. gruodžio 15 d. Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga Nr. AC-34-2*.

¹⁰⁶ SCHACK, H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. München: Verlag C.H.Beck, 2002, p. 401.

¹⁰⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. *1980 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje Denilauler v Couchet Freres, Nr. C-125/79*.

laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos ir įvertinus atsakovo poziciją. Kyla klausimas, ar tokiu atveju yra būtina pripažinti nutartį taikyti laikinąsias apsaugos priemones? Siekiant pateikti atsakymą į šį klausimą, reikia atlikti jų pripažinimą ir vykdymą reglamentuojančių teisės aktų analizę. Atsižvelgiant į tai, toliau šiame darbe bus nagrinėjami nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pripažinimo ir vykdymo Lietuvoje bei tam tikrais atvejais – užsienio valstybėse atvejais, vadovaujantis Europos Sąjungos teisės aktais, Lietuvos sudarytomis dvišalėmis sutartimis dėl teisinės pagalbos bei atvejais, kai nėra tarpvalstybinio teisinio reglamentavimo.

4.1. Nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones bylose su tarptautiniu elementu pripažinimas ir vykdymas pagal Reglamentą Briuselis I bis.

Priėmus Reglamentą Briuselis I bis, nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones vykdymas tapo inovatyvesnis. Europos Sąjungos valstybėje narėje priimtas sprendimas paskelbiamas vykdytinu iš karto, kai pateikiami visi Reglamente nurodyti dokumentai. Tai patvirtina ir Reglamento Briuselis I bis 40 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad vykdytinas teismo sprendimas *ipso iure* suteikia teisę taikyti apsaugos priemones, numatytas pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę. nuspręsta taikyti, neišklausius skolininko, arba jei jos turi būti įvykdytos iki skolininko informavimo apie jų taikymą¹⁰⁸.

Pažymėtina, kad iki priimant Reglamentą Briuselis I bis, egzistavo teismų sprendimų bei nutarčių pripažinimo vykdytinomis tvarka, kuomet bet kuris suinteresuotas asmuo, norėdamas vykdyti kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje Lietuvos teismo sprendimą, privalėdavo dėl jo pripažinimo vykdytinu kreiptis į kompetentingą tos valstybės teismą. Be to, Lietuvos teismų sprendimai bei jų pagrindu išduoti vykdomieji raštai automatiškai priverstine tvarka kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje negalėjo būti vykdomi, kol jų vykdytinais nepripažindavo kompetentingas tos valstybės teismas¹⁰⁹. Briuselis I reglamentuota tvarka susilaukdavo daug kritikos, todėl Reglamentu Briuselis I bis buvo panaikinta.

Reglamentu Briuselis I bis įtvirtintas supaprastintas valstybių narių sprendimų bei nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones pripažinimo ir vykdymo mechanizmas, eliminuojant būtinybę pripažinti sprendimą ar nutartį vykdytinais. Vietoj to, ieškovas privalo paprasčiausiai pateikti sprendimo ar nutarties kopiją, nustatytos formos pažymą

¹⁰⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1980 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *Denilauler v Couchet Freres*, Nr. C-125/79.

¹⁰⁹ Kolektyvinė monografija. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 69.

bei įrodymą, kad apie nutarties taikyti laikinąsias apsaugos priemones priėmimą yra informuotas atsakovas, kad būtų pradėtas vykdymo procesas. Tačiau pažymėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių pripažinimo ir vykdymo tvarka bei nepripažinimo pagrindai nėra įtvirtinti Reglamento Briuselis I nuostatose, todėl, vadovaujantis bendrosiomis teisės taikymo taisyklėmis, turi būti taikoma bendroji teisės norma¹¹⁰. Be to, Reglamento Briuselis I bis 54 straipsnyje įtvirtinta, kad jei teismo sprendime numatyta priemonė arba įsakymas, kuris pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę nėra žinomas, ta priemonė arba įsakymas, kiek tai įmanoma, prilyginami tos valstybės narės teisėje žinomai priemonei arba įsakymui. Ši nuostata nedetalizuoja, kaip paskirtą priemonę pritaikyti vykdymo vietos valstybėje narėje, taip pat nenurodo, kas tai turėtų atlikti. Tokios nuostatos įtvirtinimas sąlygos tai, jog teismai kiekvienu atveju privalės vertinti, kuri priemonė turi lygiavertį poveikį paskirtajai, o tai gali turėti įtakos laikinųjų apsaugos priemonių taikymo efektyvumui.

Kalbant apie nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo vykdymo tvarką, pažymėtina, nėra svarbu nustatyti, ar nutartį priėmęs teismas turėjo jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, kadangi numatyta pripažinimo ir vykdymo tvarka grindžiama tarpusavio pasitikėjimu vykdant teisingumą Sąjungoje¹¹¹. Tačiau, jeigu laikinosios apsaugos priemonės yra taikomos teismo, neturinčio kompetencijos nagrinėti bylą iš esmės pagal Reglamento 35 straipsnį, nutartis gali būti vykdoma tik tos valstybės narės teritorijoje. Taigi nors galimybė kreiptis į jurisdikcijos neturintį teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tam tikrais atvejais galėtų būti laikoma forumo pasirinkimo išraiška, tačiau absoliučiai laisvam judėjimui tarp jurisdikcijų reglamentu yra užkertamas kelias būtent minėtu ribojimu vykdyti kompetencijos nagrinėti bylą iš esmės neturinčio teismo nutartį kitose valstybėse narėse¹¹².

Pažymėtina, kad analogiška nutarčių vykdymo tvarka galioja ir teismui priėmus nutartį taikyti laikinąsias apsaugos priemones pagal Briuselis II bis reglamentą. Jokių išimčių jų vykdymui Briuselis II bis reglamente nėra nurodyta. Tačiau paminėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad tuo atveju, kai laikinosios apsaugos priemonės yra pritaikomos pagal Briuselis II bis reglamento 20 straipsnyje įtvirtintą nuostatą, jos automatiškai yra vykdytinos ne tik jas pritaikiusio teismo valstybės teritorijoje, bet ir visoje Europos Sąjungoje, išskyrus Daniją, kurioje šis reglamentas

¹¹⁰ VAIŠVILA, A. *Teisės teorija. Vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2000, p. 233.

¹¹¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2014 m. spalio 23 d. sprendimas *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v. Starptautiskā lidosta Rīga VAS ir Air Baltic Corporation AS*, Nr. C-302/13.

¹¹² ISIDIRO, M. R. *Recognition and Enforcement in the new Brussels I Regulation (Regulation 1215/2012, Brussels I recast): The Abolition of Exequatur* [interaktyvus]. Barcelona, 2014. [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Requejo_Doc.pdf>.

netaikomas¹¹³. Nėra aišku, kokia nagrinėjamo reglamento nuostata teismas rėmėsi suformuodamas šią teisės normos aiškinimo taisyklę, tačiau manytina, kad vis dėlto nutartys taikyti laikinąsias apsaugos priemones vadovaujantis Briuselis II bis reglamento nuostatomis turėtų būti vykdomos tokia pat tvarka, kaip ir nutartys, priimtose pagal Briuselis I bis 35 straipsnį.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad Europos Sąjungos reglamentavimu siekiama kaip įmanoma labiau supaprastinti nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones vykdymo procedūrą, tačiau šis reglamentavimas, nors ir grindžiamas savitarpio pasitikėjimu, yra deklaruojamas iki tam tikro momento, kadangi teismams išlieka pareiga nustatyti, ar egzistuoja reali grėsmė ieškovui palankaus sprendimo byloje atveju.

4.2. Nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones bylose su tarptautiniu elementu pripažinimas ir vykdymas pagal Sutartį su Rusija.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad užsienio teismų sprendimai yra pripažįstami tarptautinių sutarčių pagrindu (CPK 780 straipsnis, 810 straipsnio 1 dalis), nesant tarptautinės sutarties – CPK 810 straipsnyje nustatytais sąlygomis¹¹⁴. Visose Lietuvos sudarytose sutartyse dėl teisinės pagalbos yra įtvirtinta bendra nuostata, jog „Susitariančios Šalys tarpusavyje pripažįsta ir vykdo įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžius dėl nusikaltimų padarytos žalos atlyginimo“. Analogiška nuostata yra įtvirtinta ir Sutarties su Rusija 50 straipsnyje, kurios pagrindu pripažįstami bei vykdomi tiek Lietuvos, tiek Rusijos teismų priimti sprendimai. Tačiau minėtoje nuostatoje yra įtvirtintas tik galutinių teismo sprendimų vykdymas, o galimybė pripažinti ir leisti vykdyti susitariančiųjų šalių nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nėra įtvirtinta. Atsižvelgiant į tai, toliau bus analizuojama, ar apskritai įmanoma pripažinti ir leisti vykdyti nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagal dvišalę sutartį ir jei taip, koku teisiniu pagrindu konkrečiai.

CPK 817 straipsnyje nurodoma, kad Lietuvos Respublikos teismai gali pripažinti ir vykdyti užsienio valstybių teismų nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Šiame straipsnyje nurodytos nutartys Lietuvos Respublikoje pripažįstamos ir vykdomos

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2015 m. gruodžio 2 d. *Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo sprendžiant jurisdikcijos nustatymo klausimą šeimos bylose apžvalga Nr. 43.*

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 20 d. *nutartis, priimta civilinėje byloje pagal pareiškėjo Afim Leasing AG skundą, Nr. 3K-3-304/2012.*

ta pačia tvarka kaip ir užsienio valstybių teismų (arbitražų) sprendimai ir tik tuo atveju, jeigu suinteresuotai šaliai buvo tinkamai pranešta apie teismo posėdžio laiką ir vietą. Atsižvelgiant į tai, kad nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių pripažinimo tvarka yra tokia pat kaip ir užsienio valstybių teismų sprendimų, darytina išvada, kad sprendžiant dėl jų pripažinimo turi būti patikrinama, ar nėra pagrindų atsisakyti pripažinti nutartį, vadovaujantis CPK 810 straipsniu. Tačiau, pastebėtina, kad dauguma CPK 810 straipsnio 1 dalies nuostatų yra skirtos išimtinai pagrindų atsisakyti pripažinti ir vykdyti užsienio sprendimą nustatymui. Kaip jau minėta, nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo neturi nei prejudicinės, nei *res judicata* galios, todėl kyla klausimas, ar visi atsisakymo pripažinti pagrindai galėtų būti taikomi nagrinėjamu atveju.

Atsakymo į šį klausimą nėra pateikta nei teisės aktuose, nei teismų praktikoje, nei teisinėje literatūroje, todėl kiekvieno punkto taikymo galimybė bus nagrinėjama toliau šiame darbe. CPK 810 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtina, kad nesant tarptautinės sutarties, užsienio teismų sprendimus atsisakoma pripažinti, jeigu sprendimas nėra įsiteisėjęs pagal tos valstybės, kurioje jis yra priimtas, įstatymus. Šią nuostatą aiškinant lingvistiškai nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių negalėtų būti vykdoma tol, kol neįsigalioja galutinis teismo sprendimas byloje su tarptautiniu elementu. Tačiau toks aiškinimas būtų visiškai nelogiškas ir nepagrįstas, todėl tikėtina, kad įstatymų leidėjas siekė įtvirtinti taisyklę, jog neįsiteisėjusios nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo negali būti vykdomos. Pagal tos paties straipsnio 1 dalies 2 punktą, nustatantį, kad užsienio valstybės teismo sprendimas nepripažįstamas, jei pagal Lietuvos Respublikos teisę ar tarptautinės sutarties nuostatas byla priskirtina išimtinai Lietuvos Respublikos ar trečiosios valstybės teismų kompetencijai, Lietuvos apeliacinis teismas kartą atsisakė pripažinti ir vykdyti nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kadangi atitinkamas klausimas buvo priskirtinas išimtinai bankroto bylą nagrinėjančio teismo kompetencijai¹¹⁵. Nagrinėjant 3 punkto, kuris nustato, kad užsienio valstybės teismo sprendimas nepripažįstamas, jei šaliai, kuri nedalyvavo nagrinėjant bylą, nebuvo tinkamai pranešta apie civilinės bylos iškėlimą bei proceso metu nebuvo sudarytos procesinės gynybos galimybės, o tais atvejais, kai ji buvo neveiksni tam tikroje srityje ar jos veiksnumas tam tikroje srityje buvo apribotas, – tinkamo atstovavimo galimybės, taikymo galimybę susiduriama su problema, kadangi, pavyzdžiui, tiek pagal Lietuvos CPK 147 straipsnio 1 dalį, tiek pagal Rusijos Federacijos civilinio proceso kodekso¹¹⁶

¹¹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjų Armėnijos Respublikos Kotoiko regiono bendrosios jurisdikcijos teismo, UAB „Art Wine“ prašymą, Nr. 2T-100/2014.

¹¹⁶ Rusijos Federacijos civilinio proceso kodeksas. *Rossiyskaya Gazeta*, 2003, Nr.126.

142 straipsnio 2 dalį, kai teismas mano, kad tai būtina, apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą yra pranešama atsakovui. Atsižvelgiant į tai, vargu, ar būtų įmanoma atsisakyti pripažinti ir vykdyti nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, vadovaujantis tuo, kad atsakovas nedalyvavo nagrinėjant prašymą dėl jų taikymo ar jam nebuvo apie tai tinkamai pranešta, kadangi, kaip jau minėta, ne visais atvejais yra būtinas atsakovo informavimas apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymą. CPK 810 straipsnio 1 dalies 4 punktą nurodo, kad užsienio valstybės teismo sprendimas nepripažįstamas, jei nėra suderinamas su Lietuvos Respublikos teismo sprendimu, priimtu byloje tarp tų pačių šalių. To paties straipsnio 6 punkte nurodyta, kad užsienio valstybės teismo sprendimas yra nepripažįstamas, jei užsienio valstybės teismas priimdamas sprendimą išsprendė klausimus dėl Lietuvos Respublikos piliečio veiksnio ar teisnumo, atstovavimo pagal įstatymą, šeiminių turtinių ar paveldėjimo teisinių santykių ir tai prieštarauja Lietuvos Respublikos tarptautinei privatinei teisei, išskyrus atvejus, kai Lietuvos teismai byloje būtų priėmę tokį patį sprendimą. CPK 810 straipsnio 1 dalies 4 ir 6 punktų taikymas, nagrinėjant aptariamą klausimą, taip pat problemiškas, kadangi sunku numanyti, kokiais atvejais nutartis taikyti laikinąsias apsaugos priemones būtų nesuderinama su Lietuvos Respublikoje priimtu teismo sprendimu byloje tarp tų pačių šalių, nors teorinė šios normos taikymo galimybė vis tik išlieka. 6 punkto netaikymas turėtų būti grindžiamas tuo, jog nutartis taikyti laikinąsias apsaugos priemones neturi *res judicata* galios. Manytina, kad nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pripažinimo kontekste aiškiausia ir mažiausiai dviprasmiška yra 5 punkte įtvirtinta sąlyga, kadangi joje aiškiai nurodoma, kad atsisakoma pripažinti, jei sprendimas prieštarauja viešajai tvarkai. Pažymėtina, kad Lietuvos apeliacinis teismas, sprenddamas klausimą dėl Rusijos teismo priimtą nutarties taikyti laikinąsias apsaugos priemones pripažinimo ir vykdymo, išskiria būtent minėtame punkte įtvirtintą sąlygą, o kitas, įtvirtintas tame pačiame straipsnyje, nurodydamas tik kaip šalutines: „<...*pareiškėjo prašymo tenkinimas neprieštarautų Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai (CPK 810 straipsnio 1 dalies 5 punktas). Teisėjų kolegija taip pat nenustatė jokių kitų aplinkybių, kurios sudarytų pagrindą atsisakyti pripažinti prašomą Rusijos Federacijos teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (CPK 810 straipsnis).*¹¹⁷“. Taigi, nors, anot prof. V. Nekrošiaus¹¹⁸, pripažįstant nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagal Briuselis I, reikėtų maksimaliai vengti šio pagrindo taikymo, teismai, sprenddami dėl nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos

¹¹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo Tarpreregioninio komercinių ryšių ir informatikos plėtros banko prašymą, Nr. 2T-54/2010.

¹¹⁸ NEKROŠIUS, V. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 127.

priemonės pagal dvišales sutartis dėl teisinės pagalbos, dėl pripažįstamos nutarties suderinamumo su valstybės viešąja tvarka privalo pasisakyti kiekvienu atveju, kad būtų išvengta pavojaus teisės normai, laikomai esmine valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teisinėje sistemoje¹¹⁹.

Autorės nuomone, nors teismų praktikos mažai, tačiau pastebima tendencija, jog teismai yra linkę taikyti CPK 810 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus pagrindus. Nepaisant to, siekiant aiškumo, įstatymų leidėjui vertėtų papildyti CPK 810 straipsnį atskira dalimi, nurodant, kad: „Šio straipsnio 1 dalies 1 ir 6 punktuose numatytas sąlygas patikrinti nereikalaujama, kai yra sprendžiama dėl nutarties taikyti laikinąsias apsaugos priemones pripažinimo ir vykdymo.“

4.3. Nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones bylose su tarptautiniu elementu pripažinimas ir vykdymas pagal tarptautines konvencijas ir nesant sudarytos tarptautinės sutarties dėl teisinės pagalbos.

Be aukščiau aptartų atvejų, kai Lietuvos ar užsienio valstybės teismo nutartys taikyti laikinąsias apsaugos priemones pripažįstamos ir leidžiamos vykdyti Europos Sąjungos reglamentų ar dvišalių tarptautinių sutarčių dėl teisinės pagalbos pagrindu, gali susidaryti situacija, kai užsienio valstybės priimtą nutartį reikės pripažinti ir vykdyti Lietuvoje ar Lietuvos teismo priimtą nutartį užsienio valstybėje, kuri nėra Europos Sąjungos narė ir su kuria Lietuva nėra sudariusi sutarties dėl teisinės pagalbos.

Pirma, Europos Sąjungos ir Laisvosios prekybos asociacijos narių pasirašytos Lugano konvencijos tikslas buvo ne tik išspręsti tarptautinės teismų jurisdikcijos klausimus, bet ir palengvinti teismo sprendimų pripažinimą ir sukurti operatyvią procedūrą, užtikrinančią teismo sprendimų vykdymą susitariančiose šalyse¹²⁰. Nors Lugano konvencijos nuostatose nėra aiškiai įtvirtinta nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones pripažinimo ir vykdymo tvarka, manytina, kad šios nutartys yra pripažįstamos bei vykdomos, vadovaujantis šios konvencijos III antraštinėje dalyje įtvirtintomis teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą reglamentuojančiomis nuostatomis. Atkreiptinas dėmesys, kad, nors Reglamento Briuselis I bis nuostatose neliko reikalavimo pripažinti vykdytinu teismo sprendimą, o taip pat ir nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių

¹¹⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. liepos 16 d. sprendimas *Diageo Brands BV v. Simiramida-04 EOOD*, Nr. C-681/13.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos 2010 m. spalio mėn. raštas Nacionalinei teismų administracijai Nr. (1.13.)7R-8815 „Dėl konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (naujoji Lugano konvencija)“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tm.lt/dok/tarpzin/aplinkrastis_luganokonvencija.pdf>.

taikymo, toks reikalavimas yra įtvirtintas Lugano konvencijos 38 straipsnyje. Manytina, kad šios nuostatos panaikinimo poreikio iš konvencijos nėra, kadangi Lugano konvencijos narės nesudaro vienalytės sąjungos ir priimta nutartis dėl teisinių sistemų atskirumo netampa vykdytina „automatiškai“. Tačiau teiginys, kad teismai, sprenddami dėl nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones, vadovautųsi bendrosiomis Lugano konvencijoje įtvirtintomis nuostatomis, yra tik prielaida, kadangi, šio darbo autorės žiniomis, kol kas Lietuvos teismų praktikoje nėra buvę atvejų, kai yra nagrinėjamas klausimas dėl Lugano konvencijos valstybėje priimtose nutarties taikyti laikinąsias apsaugos priemones pripažinimo ir vykdymo. Todėl nesant Lietuvos teismų praktikos, išlieka tikimybė, jog, atsižvelgiant ir į teismų praktiką sprendžiant dėl nutarčių pagal dvišales sutartis pripažinimo ir leidimo vykdyti, teismai vadovausis CPK įtvirtintomis nuostatomis.

Antra, nors nei viename nagrinėtame teisės akte tiesiogiai nebuvo įtvirtinta nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones pripažinimo ir vykdymo tvarka, tačiau Hagos konvencijos, reglamentuojančios šeimos teisinius santykius, IV skyriuje aiškiai yra įtvirtinta ši tvarka. Toks reglamentavimas kitų tarptautinių teisės aktų bei CPK kontekste kiek netikėtas, tačiau laikytinas teigiamu, kadangi ne tik užtikrina bylos šalių interesų apsaugą, bet ir pašalina galimą nevienodą teismų praktiką, aiškinant šias nuostatas. Be to, pažymėtina, kad ir šios konvencijos pagrindu Lietuvos teismai nėra nagrinėję nutarties taikyti laikinąsias apsaugos priemones pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimo, tačiau pagrįstai tikėtina, kad, esant specialiam reguliavimui, juo ir būtų vadovaujama.

Trečia, galimi atvejai, kai nesant teisinio pagrindo bet kuri valstybė gali pripažinti Lietuvos teismo nutartį, vadovaudamasi geranoriškumo ir abipusiškumo pagrindais. Asmenys, kreipdamiesi su prašymu pripažinti Lietuvos teismo nutartį užsienio valstybėje nesant tarpvalstybinio teisinio reglamentavimo, galėtų taikyti tam tikrą analogiją, pasiremdami nutarties pripažinimo ir vykdymo tvarka pagal kitus aukščiau aptartus teisės aktus. Anot L. Gumuliauskienės, tarptautinės sutarties tarp Lietuvos ir konkrečios valstybės nebuvimas neužkerta kelio suinteresuotam asmeniui kreiptis su prašymu į kompetentingą užsienio valstybės teismą, kad Lietuvos sprendimas būtų pripažintas¹²¹. Tačiau, autorės nuomone, gali pasitaikyti atvejų, kai geranoriškumo ir abipusiškumo pagrindais dėl tam tikrų priežasčių nutartis nebus pripažinta ir įvykdyta, todėl teismas, numatydamas nutarties vykdymo kliūtis, dėl ginčo nagrinėjimo bei laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kaip jau minėta, turėtų pasiūlyti kreiptis į užsienio valstybės teismą.

---

¹²¹ Kolektyvinė monografija. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 71.

Aptariant priešingą atvejį, Lietuvos teismai, sprendami dėl nutarties pripažinimo ir vykdymo, nesant tarpvalstybinio reglamentavimo, vadovautųsi CPK 810 bei 817 straipsnio nuostatomis¹²².

Išnagrinėjus teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones pripažinimą ir vykdymą, darytina išvada, kad įstatymų leidėjai vengia įtvirtinti specialias normas, reglamentuojančias jų pripažinimą ir vykdymą. Kita vertus, teismų praktikos, pripažįstant nutartis taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nėra daug, todėl galbūt nėra poreikio šių normų įtvirtinimui, tačiau, siekiant aiškumo, specialaus reglamentavimo įtvirtinimas būtų vertintinas teigiamai.

---

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje pagal pareiškėjo Afim Leasing AG skundą, Nr. 3K-3-304/2012.

V. LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMO YPATUMAI, TAIKANT AREŠTĄ IR LAIKINĄ IŠLAIKYMĄ

Nagrinėjant bylas su tarptautiniu elementu, kaip ir jo nesant, teismai turi išskirtinę galią taikyti įvairias laikinas apsaugos priemones, tiek vadovaudamiesi CPK įtvirtintu sąrašu, tiek, esant poreikiui byloje, parinkti specifinę laikinąją apsaugos priemonę siekiant būsimo sprendimo įvykdymo užtikrinimo. Pavyzdžiui, šalis gali reikalauti uždrausti atsakovui išvykti iš nuolatinės gyvenamosios vietos arba areštuoti jam priklausantį nekilnojamąjį daiktą, kuris gali būti ir už Lietuvos teritorijos ribų. Siekiant labiau atskleisti nagrinėjamos temos problematiką, toliau bus pateikiamos laikinųjų apsaugos priemonių klasifikacijos, dažniausiai bylose su tarptautiniu elementu taikomos jų rūšys bei analizuojamos išskylančios jų taikymo problemos.

CPK 145 str. 1 d. įtvirtintas laikinųjų apsaugos priemonių sąrašas, kuriuo vadovaujantis teismas parenka ieškovo prašymu ar savo iniciatyva bei pritaiko konkrečią laikinąją apsaugos priemonę byloje. Kaip jau minėta, šis sąrašas nėra baigtinis, todėl teismas turi teisę parinkti ir tokią laikinąją apsaugos priemonę, kuri yra įtvirtinta kituose teisės aktuose ar apskirtai naują laikinąją apsaugos priemonę, kurios pritaikymas yra būtinas, siekiant užtikrinti teismo sprendimo įvykdymą. Analizuojant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo specifiką bylose su tarptautiniu elementu, būtina išryškinti daugiausia problemų taikant praktikoje sukeliančias laikinųjų apsaugos priemonių rūšis. Oficiali statistika, apžvelgianti, kokios laikinosios apsaugos priemonės yra taikomos dažniausiai, nėra pateikiama, kadangi kiekvienu atveju konkrečios laikinosios apsaugos priemonės parinkimas priklauso nuo bylos specifikos. Tačiau remiantis Nacionalinės teismų administracijos pateikiama 2015 m. teismų veiklos apžvalga¹²³, dažniausiai nagrinėtos civilinės bylos buvo dėl prievolių, o tai leidžia daryti išvadą, kad daugumą jų buvo turtiniai ginčai, kuriuose įprastai taikoma laikinoji apsaugos priemonė – turto areštas. Antros pagal dažnumą – bylos dėl šeimos teisinių santykių, kurias išnagrinėjus taip pat būtina išspręsti ir išlaikymo klausimą. Kita vertus, neatlikus empirinės analizės, tokios išvados darymas būtų pakankamai drąsus. Vis dėlto autorė pasirinko toliau apžvelgti turto arešto bei laikino išlaikymo priteisimo taikymo specifiką bei problematiką, kai byla yra susijusi su tarptautiniu elementu.

---

¹²³ Nacionalinė teismų administracija. 2015 m. teismų veiklos apžvalga. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2016/03/teismu_ataskaita_2015_su-turiniu_sumazinta.pdf>.

Pirma, nei Europos Sąjungos teisės aktai, nei Lietuvos sudarytos tarptautinės dvišalės ar daugiašalės sutartys dėl teisinės pagalbos, nei kiti tarptautiniai teisės aktai nepateikia laikinųjų apsaugos priemonių rūšių sąrašo, todėl taikydamas laikinąsias apsaugos priemones teismas vadovaujasi CPK normomis. Vadovaujantis CPK 145 str. 1 d. 1 p. bei 3 p. gali būti areštuojami tiek kilnojamieji, tiek nekilnojamieji daiktai. Nekilnojamojo turto areštu laikomas priverstinis nuosavybės teisės į nekilnojamąjį skolininko turtą arba šios teisės sudėtinių dalių – valdymo, naudojimo ar disponavimo – laikinas apribojimas (CPK 677 str. 1 d.). Nekilnojamiesiems daiktams gali būti priskiriami žemės sklypas, gyvenamasis namas, butas ar jo dalis, laivai ir orlaiviai, kuriems įstatymų nustatyta tvarka privaloma teisinė registracija. Kilnojamiesiems daiktams priskiriami buities prietaisai, baldai, piniginės lėšos¹²⁴. Laikoma, kad pirmiausia turėtų būti areštuojamas atsakovo nekilnojamasis ar kilnojamasis turtas, o tik jo nesant ar esant nepakankamai – kitas turtas, įskaitant lėšas. Būtent toks laikinųjų apsaugos priemonių taikymo eiliškumas nepažeidžia ekonomiškumo bei šalių interesų pusiausvyros principo, nes areštas į lėšas nukreipiamas tik nesant kitokio turto. Tai taip pat leidžia atsakovui patirti mažiausiai suvaržymų ūkinėje komercinėje veikloje¹²⁵.

Problemų taikant turto, esančio užsienio valstybėje, areštą teismų praktikoje pasitaiko, pirmiausia, dėl aiškios laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tvarkos, kai byloje yra užsienio elementas, reglamentavimo trūkumo. Pavyzdžiui, vienoje byloje, kurioje buvo sprendžiamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas atsakovui priklausančio turto, esančio Rusijoje, atžvilgiu, pirmosios instancijos teismas atsisakė taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Sprendimą motyvavo tuo, kad, vadovaujantis kasacinio teismo išaiškinimu, teismas negali areštuoti turto, esančio Rusijos Federacijoje. Apeliacinės instancijos teismas nesutiko su tokiu aiškinimu ir nurodė, kad šalys buvo susitarusios kylančius ginčus spręsti pagal Lietuvos teisės aktus, o CPK nėra įtvirtinta, kad Lietuvos teismas prašomų laikinųjų apsaugos priemonių negali pritaikyti užsienio valstybėje gyvenančio ar registruoto asmens atžvilgiu, taip pat nenumatyta, jog laikinosiomis apsaugos priemonėmis gali būti areštuotas tik Lietuvos Respublikoje esantis atsakovo turtas¹²⁶. Iš šio akivaizdu, jog teismams aiškinant CPK nuostatas kyla neaiškumų, o tai sąlygoja ir neteisingų sprendimų priėmimą bei bylos šalių teisių į

¹²⁴ DRIUKAS, A., JOKŪBAUSKAS, Č., KOVEROVAS, P., LAUŽIKAS, E., MIKELĖNAS, V., NEKROŠIUS, V., PETRAUSKAITĖ, D., RAMELIS, K., SIMNIŠKIS, A., STRIPEIKIENĖ, J., VALANČIUS, V., VIŠINSKIS, V. *Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras. I tomas*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 335.

¹²⁵ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjos UAB „Excargo“ skundą, Nr. 2S-1757-826/2016.

¹²⁶ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Willenbrock Baltic“ v. OOO „GrandBaltAvto“, Nr. 2S-1393-340/2013.

teisingą teismą apribojimą. Minėtų atvejų galėtų būti išvengta Lietuvos įstatymų leidėjui papildžius CPK 144 straipsnį 4 dalimi ir aiškiai bei nedviprasmiškai įtvirtinus nuostatą, kad „Lietuvos teismas prašomas laikinąsias apsaugos priemones gali pritaikyti užsienio valstybėje gyvenančio ar registruoto asmens atžvilgiu bei areštuoti užsienyje esantį kilnojamąjį asmens turtą“.

Antra, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ypatumai yra įtvirtinti ir 1952 m. Tarptautinėje konvencijoje dėl kai kurių taisyklių, susijusių su jūrų laivų areštu, suvienodinimo¹²⁷ (toliau – **Laivų arešto konvencija**), reglamentuojanti klausimus, susijusius su bylose su tarptautiniu elementu pateikiamu prašymu taikyti jūrų laivų areštą. Pagal šią konvenciją nutartis taikyti laikinąją apsaugos priemonę – laivo areštą gali būti priimama tik susitariančios valstybės teismo, o klausimai, susiję su šios nutarties vykdymu yra reglamentuojami tos valstybės teisės aktų nuostatomis. Be to, laivo areštas tam tikrais atvejais suteikia teisę nagrinėti bylą Lietuvos teismuose, jeigu byla priklauso Lietuvos jurisdikcijai. Pavyzdžiui, Klaipėdos uoste stovi Tailando Karalystės laivas, kuriame dirba Lietuvos gyventojai. Su jais buvo neatsiskaityta už darbą, todėl jų prašymu pritaikyta laikinoji apsaugos priemonė – laivo areštas. Atsižvelgiant į tai, byla nagrinėtina Lietuvos teisme¹²⁸. Pažymėtina tai, kad ieškovas turi teisę reikalauti areštuoti arba konkretų laivą, dėl kurio buvo pareikštas jūrinis reikalavimas, arba bet kurį kitą laivą, priklausantį asmeniui, kuris jūrinio reikalavimo pareiškimo metu buvo to konkretaus laivo savininkas, netgi tuo atveju, kai areštuojamas laivas yra pasiruošęs išplaukti (Laivų arešto konvencijos 3 straipsnio 1 dalis). Be to, Laivų arešto konvencijos 7 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad teismas gali areštuoti laivą net ir tuo atveju, kai neturi jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės.

Išanalizavus teismų praktiką taip pat galima daryti išvadą, kai laikinoji apsaugos priemonė – laivo areštas gali būti pritaikyta ir tuo atveju, kai pagrindinė byla yra nagrinėjama užsienio valstybės arbitraže, tačiau laivas, kurio atžvilgiu prašoma taikyti areštą, stovi Lietuvos jūrų uoste¹²⁹. Viena reikšmingiausių bylų, susijusių su Lietuva taikant Laivų arešto konvenciją, buvo nagrinėta Murmansko apylinkės teisme¹³⁰. Joje ginčas kilo dėl to, kad UAB „Arctic fishing“ priklausantis laivas, plaukiojantis su Rusijos vėliava buvo areštuotas dėl to, kad pažeidė žvejybos taisykles ir neturėdamas leidimo

¹²⁷ 1952 m. gegužės 10 d. Tarptautinė konvencija dėl kai kurių taisyklių, susijusių su jūrų laivų areštu, suvienodinimo, *Valstybės žinios*, 2002-05-04, Nr. 45-1712.

¹²⁸ LAUŽIKAS, E., MIKELĖNAS, V., NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė. I tomas*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 396.

¹²⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje UNIGROUP MARINE FUELS Corp. v. UAB „Laska shipping“*, Nr. 2-1900/2013.

¹³⁰ Murmansko apylinkės teismas. *2015 m. gegužės 5 d. nutartis pagal UAB „Arctic fishing“ skundą administracinės teisės pažeidimo byloje Nr. 12-57/2015*.

įplaukė į tarptautinius vandenis. Laivas buvo areštuotas Murmansko apylinkės teismo, kadangi prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones pateikimo metu laivas buvo būtent Murmansko jūrų uoste (Laivų arešto konvencijos 2 straipsnis). Išnagrinėjus UAB „Arctic fishing“ skundą dėl laivo arešto taikymo, laikinoji apsaugos priemonė buvo panaikinta, kadangi laivo įgula nežinojo apie pasikeitusias valstybės teritorinių vandenių ribas. Pažymėtina, kad nagrinėta byla administracinio teisės pažeidimo byla panaudota tik iliustraciniais Laivų arešto konvencijos taikymo tikslais, tačiau manytina, kad tarptautinių konvencijų nuostatų taikymas būtų analogiškas nagrinėjant ir civilinę bylą.

Problemų, taikant Laivų arešto konvenciją gali kilti tuo atveju, kai reikia areštuoti laivą, plaukiojantį su valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė vėliava. Tačiau Laivų arešto konvencijos 8 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta galimybė areštuoti susitariančios valstybės jurisdikcijoje esantį laivą net ir tuo atveju, kai jis plaukioja su valstybės vėliava, kuri nėra susitariančioji valstybė. Toks taikymas galėtų pažeisti valstybių, kurios dėl tam tikrų priežasčių nėra prisijungusios prie Laivų arešto konvencijos, interesus. Todėl siekiant užtikrinti jų apsaugą minėto straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, kuria tais atvejais, kai vyriausybės ar asmens nuolatinė gyvenamoji vieta ar pagrindinė verslo vieta nėra susitariančioje valstybėje, konvencijos nuostatos gali būti netaikomos iš dalies arba visiškai. Kyla klausimas, kaip teismui nustatyti, kurios nuostatos konkrečiu atveju gali būti netaikomos, taip pat, jei konvencijos nuostatos netaikomos, ar įmanoma apriboti asmens teisę naudotis bei disponuoti jam priklausančiu laivu. Tikėtina, kad tuo atveju laivo areštas turėtų būti taikomas, vadovaujantis galiojančiais nacionaliniais įstatymais ir teisės aktais, valstybės, kurios jurisdikcijoje jis tuo metu yra¹³¹.

Trečia, bylose su tarptautiniu elementu ieškovas santuokos nutraukimo byloje itin dažnai reikalauja priteisti laikinąjį materialųjį išlaikymą ar nustatyti laikinus apribojimus, vadovaujantis CPK 145 straipsnio 1 dalies 11 punktu. Laikinas materialus išlaikymas gali būti priteisiamas ar laikini ribojimai taikomi santuokos nutraukimo byloje, kai, pavyzdžiui, teismas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹³² (toliau – **CK**) 3.54 straipsnio tvarka nustato terminą sutuoktiniams susitaikyti. Sprendžiant dėl laikino išlaikymo priteisimo, net ir tuo atveju, jei teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą santuokos nutraukimo byloje, tai nereiškia, kad jis automatiškai turi jurisdikciją ir sprendžiant vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir (ar) išlaikymo klausimą. Teismas gali turėti jurisdikciją spręsti tik vieną iš pareikštų reikalavimų, kelis iš pareikštų

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Laivų technika“ v. RAB „Dimas“, Nr. 3K-3-422-2012.

¹³² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262.

reikalavimų, visus reikalavimus arba nė vieno iš jų, todėl kiekvienoje byloje jis privalo įvertinti aplinkybes, lemiančias teisės akto, reglamentuojančio jurisdikcijos nustatymo taisykles kiekvienam pareikštam reikalavimui atskirai, pasirinkimą¹³³. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sprendžiant nurodytą klausimą yra išaiškinęs, kad nors pagal CK 3.59 straipsnį teismas, nutraukdamas santuoką, *inter alia*, turi išspręsti ir sutuoktinių nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos bei išlaikymo klausimus, tais atvejais, kai pagal Išlaikymo reglamento 3 straipsnį, Lietuvos teismas bus kompetentingas spręsti dėl santuokos nutraukimo, klausimą dėl išlaikymo, jei vaikas gyvena kitoje Europos Sąjungos nei atsakovas valstybėje narėje, teismas gali palikti nenagrinėtą (CPK 296 straipsnio 1 dalies 12 punktas) ar atsisakyti kelti bylą dėl šios dalies (CPK 137 straipsnio 2 dalies 2 punktas), jei nėra galimybių taikyti jurisdikcijos prorogacijos ar jurisdikcijos perdavimo taisyklių¹³⁴.

Šio darbo autorės nuomone, tokį Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateikiamą problemos sprendimą galima vertinti dvejopai. Viena vertus, nepilnamečio vaiko išlaikymo klausimą išsprendžiant santuokos nutraukimo byloje, nereikėtų papildomos procedūros kitos valstybės narės teisme, būtų sutaupomos lėšos bei laikas, nagrinėjant minėtą klausimą. Kita vertus, šis aiškinimas yra pagrįstas prioritetiniu vaiko teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principu (Vaiko teisių konvencijos¹³⁵ 3 str. 1 d., CK 3.3 str. 1 d.). Paminėtina, kad visi su vaiku susiję klausimai turi būti sprendžiami atsižvelgiant į geriausias vaiko interesus, sprendžiant dėl valstybės, turinčios jurisdikciją nagrinėti reikalavimą dėl išlaikymo, todėl visų pirma turėtų būti vadovaujama geriausiaisiais vaiko interesais.

Apžvelgiant visą poskyrį galima daryti išvadą, kad praktikoje pastebima vos kelių pagrindinių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tendencija, todėl teismai turėtų pakankamai gerai išmanyti šių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo praktikoje specifiką. Vis tik praktikoje pasitaiko atvejų, kai, byloje esant tarptautiniam elementui, teismas dėl neaiškaus reglamentavimo neteisingai išsprendžia ir jų taikymo klausimą ar, dėl kompetencijos nepakankamumo yra priverstas atsisakyti nagrinėti bylą ar tam tikrą joje pareikštų reikalavimų dalį.

---

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2015 m. gruodžio 2 d. *Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo sprendžiant jurisdikcijos nustatymo klausimą šeimos bylose apžvalga Nr. 43.*

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2015 m. gruodžio 2 d. *Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo sprendžiant jurisdikcijos nustatymo klausimą šeimos bylose apžvalga Nr. 43.*

¹³⁵ 1989 m. lapkričio 20 d. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija. *Valstybės žinios*, 1995-07-21, Nr. 60-1501.

VI. IŠVADOS

Apibendrinant šio darbo dėstomojoje dalyje išdėstyta poziciją, galima daryti išvadą, kad:

1. *Taikant laikinasias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu teismas, inter alia, privalo preliminariai įvertinti pagrindinės bylos jurisdikcijos, kurioje yra pateiktas prašymas taikyti laikinasias apsaugos priemones, priklausymą.* Išanalizavus teisės aktų, reglamentuojančių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bylose su tarptautiniu elementu, nuostatas, aišku, kad imperatyvios pareigos teismui įvertinti pagrindinės bylos jurisdikciją prieš taikant laikinasias apsaugos priemones nėra įtvirtinta. Dėl neaiškaus reglamentavimo ir imperatyvių teisės normų nebuvimo praktikoje neteisingai nustatoma pagrindinės bylos jurisdikcija, o nutartys taikyti laikinasias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu priimamos vadovaujantis netinkamu teisiniu pagrindu. Be to, teismų praktikoje dažnai pasitaiko atvejų, kai teismai, neįvertinę teisės spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, neteisėtai priima ar atsisako priimti nutartį byloje su tarptautiniu elementu, pažeisdami šalių interesus. Pagrindinės bylos jurisdikcijos, kai yra pateiktas prašymas taikyti laikinasias apsaugos priemones, neįvertinimas neturėtų būti pateisinamas, kadangi viso bylos nagrinėjimo teisme metu turi būti užtikrinti šalių teisėti interesai, jog byla bei prašymas taikyti laikinasias apsaugos priemones būtų nagrinėjami tinkamame teisme. Preliminarus jurisdikcijos įvertinimas taip pat svarbus siekiant išvengti jurisdikcijos klausimų kvestionavimo nutarčių, kuriomis pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, vykdymo procese.
2. *Nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pripažinimo ir leidimo vykdyti tvarka, įtvirtinta įstatymo normose, yra nepakankamai reglamentuota.* Išanalizavus laikinųjų apsaugos priemonių taikymą bylose su tarptautiniu elementu reglamentuojančių teisės aktų nuostatas, galima daryti išvadą, kad įstatymų leidėjas nepagrįstai neskiria pakankamai dėmesio nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo leidimo vykdyti sąlygų bei tvarkos reglamentavimui. Nukreipiančiosios normos CPK 817 straipsnyje įtvirtinimu nėra išsprendžiamas leidimo jas vykdyti sąlygų bei tvarkos reglamentavimo klausimas, kadangi nutartis taikyti laikinasias apsaugos priemones turi visiškai kitokią teisinę galią ir sukelia kitokias teisines pasekmes nei galutinis teismo sprendimas byloje. Dėl nepagrįsto laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kai byla yra susijusi su užsienio valstybės elementu, specialių teisės normų neįtvirtinimo, praktikoje dažnai kyla problemų, susijusių su nutarčių vykdymo sąlygų ir tvarkos bei teisinio pagrindo

nustatymu. Todėl įstatymų leidėjui rekomenduojama papildyti nacionalinių bei tarptautinių teisės aktų nuostatas specialiomis nutarčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu vykdymą reglamentuojančiomis normomis.

VII. LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987;
2. 1952 m. Tarptautinė konvencija dėl kai kurių taisyklių, susijusių su jūrų laivų areštu, suvienodinimo. *Valstybės žinios*, 2002-05-04, Nr. 45-1712;
3. 1954 m. kovo 1 d. Hagos konvencija dėl civilinio proceso. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 97-4255;
4. 1968 m. Briuselio konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, OJ L 339, 2007;
5. 1989 m. lapkričio 20 d. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija. *Valstybės žinios*, 1995-07-21, Nr. 60-1501;
6. 1996 m. spalio 19 d. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje. *Valstybės žinios*, 2003-09-26, Nr. 91(1)-4125;
7. 2007 m. spalio 30 d. Konvencija dėl teismų sprendimų vykdymo bei jurisdikcijos civilinėse ir komercinėse bylose (naujoji Lugano konvencija), OJ L 339, 2007;
8. 1992 m. liepos 21 d. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1995-02-10, Nr. 13-296;
9. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų, OJ L 160, 2000;
10. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OJ L 12, 2001;
11. 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, OJ L 338, 2003;
12. 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje, OJ L 7, 2009;
13. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OJ L 351, 2012;

14. 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 655/2014, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūra, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose. 2014, OJ L 189/59;
15. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994-01-28, Nr. 50-1598;
16. Lietuvos Respublikos patentų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999-06-09, Nr. 8-120;
17. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262;
18. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002-04-06, Nr. 36-1340;
19. Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002-11-22, Nr. 112-4980;
20. Rusijos Federacijos civilinio proceso kodeksas. *Rossiyskaya Gazeta*, 2003, Nr.126;
21. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinio proceso kodeksas. *LTSR įstatymų sąvadas*, 1964-07-07.

Specialioji literatūra:

22. MALANZCUK, P. *Akerhurst's Modern introduction to international law. 7th edition*. USA: Routhlegde, 1996;
23. SCHACK, H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. München: Verlag C.H.Beck, 2002;
24. International institute for the unification of private law. *ALI/UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure*. Rome, 2005;
25. MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I Regulation*. Sellier. European Law Publishers, 2007;
26. MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law. Brussels Ibis regulation*. Munich: Sellier european law, 2012;
27. DICKINSON, A., LEIN, E. *The Brussels I regulation Recast. 1st Edition*. Oxford University Press, 2015;
28. MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law ECPII. Commentary. Volume I, Brussels Ibis Regulation*, 2016. Verlag Dr. Otto Schmidt KG, Koln;

29. TAN, Y. L. *Rationalising and simplifying the presumption of similarity of laws*. Singapore Adacemy of Law Journal: 2016, Nr. 28;
30. VAIŠVILA, A. *Teisės teorija. Vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2000;
31. MIKELĖNAS, V. *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia, 2001;
32. LAUŽIKAS, E., MIKELĖNAS, V., NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. t. 1;
33. DRIUKAS, A., JOKŪBAUSKAS, Č., KOVEROVAS, P., LAUŽIKAS, E., MIKELĖNAS, V., NEKROŠIUS, V., PETRAUSKAITĖ, D., RAMELIS, K., SIMNIŠKIS, A., STRIPEIKIENĖ, J., VALANČIUS, V., VIŠINSKIS, V. *Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras. I tomas*. Vilnius: Justitia, 2004;
34. DRIUKAS, A., VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006;
35. BUŽINSKAS, G., GRIGIENĖ, J. *Teisingumas tarptautiniame civiliniame procese*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007;
36. Kolektyvinė monografija. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007;
37. NEKROŠIUS, V. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2009;
38. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo Nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo Nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas;
39. ARMALIS, K. *Laikinių apsaugos priemonių taikymo testas Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje*. Teisė. 2016, Nr. 100.

Teismų sprendimai:

40. Europos Žmogaus Teisių Teismas. *2010 m. kovo 23 d. sprendimas Cudak prieš Lietuvą, Nr. 15869/02*;
41. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. *1980 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje Denilauler v Couchet Freres, Nr. C-125/79*;
42. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. *1998 m. lapkričio 17 d. sprendimas van Uden Maritime BV. v. Deco-Line, Nr. C-391/95*;

43. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2002 m. birželio 6 d. sprendimas *Italian Leather SpA v. WECO Polstermöbel GmbH & Co.*, Nr. C-80/00;
44. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas *Jasna Detiček v. Maurizio Sgueglia* C-403/09 PPU;
45. ¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2010 m. lapkričio 9 d. sprendimas *Bianca Purrucker v. Guillermo Vallés Pérez*, Nr. C-296/10;
46. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. gruodžio 19 d. nutartis Europos Komisija v. *Vokietijos Federacinė Respublika*, Nr. C-426/13 P(R);
47. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2014 m. spalio 23 d. sprendimas *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v. Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation AS*, Nr. C-302/13;
48. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. liepos 16 d. sprendimas *Diageo Brands BV v. Simiramida-04 EOOD*, Nr. C-681/13;
49. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2016 m. sausio 14 d. nutartis *AGC Glass Europe SA, AGC Automotive Europe SA, AGC France SAS, AGC Flat Glass Italia Srl, AGC Glass UK Ltd ir AGC Glass Germany GmbH v. Europos Komisija* C-517/15 P-R;
50. Europos Sąjungos Teisingumo teismas. 2016 m. vasario 25 d. Generalinės advokatės *Juliane Kokott* išvada byloje *Rudolfs Meroni v. Recoletos Limited*, Nr. C-559/14;
51. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2016 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *Taser International Inc. v. SC Gate 4 Business SRL, Cristian Mircea Anastasiu*, Nr. C-175/15;
52. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2016 m. gegužės 25 d. sprendimas *Rūdolfis Meroni v. Recoletos Limited*, Nr. C-559/14;
53. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2016 m. lapkričio 16 d. sprendimas *Wolfgang Schmidt v. Christiane Schmidt*, Nr. C-417/15;
54. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. liepos 5 d. nutarimas, bylos Nr. 2/2012-12/2012-9/2013;
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjos N. P. skundą, Nr. 3K-3-562/2009;
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. gruodžio 15 d. *Bendrujų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga* Nr. AC-34-2;

57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje pagal pareiškėjo Afın Leasing AG skundą, Nr. 3K-3-304/2012;
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Laivų technika“ v. RAB „Dimas“, Nr. 3K-3-422-2012;
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2015 m. gruodžio 2 d. Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo sprendžiant jurisdikcijos nustatymo klausimą šeimos bylose apžvalga Nr. 43;
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „MCTL International“ v. A/S SPANVALL, Nr. 3K-3-25-695/2016.;
61. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje SIA „Tered Rail & Logistics“ v. OOO „Trans Sibirskij Ekspres Servis“, Nr. 2-360/2007;
62. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje AB „flyLAL-Lithuanian Airlines“ v. „Air Baltic Corporation“ A/S, Latvijos įmonės „Air Baltic Corporation“ filialas Lietuvoje ir oro uostas „Ryga“, Nr. 2-949/2008;
63. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje IDS BORJOMI BEVERAGES CO.N.V. v. UAB „Accuratus“, Nr. 2-1492/2009;
64. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje S. S. v. UAB „Šeba“, Nr. 2-475/2010;
65. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo Tarpreigoninio komercinių ryšių ir informatikos plėtros banko prašymą, Nr. 2T-54/2010;
66. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. birželio 30 d. nutartį civilinėje byloje UAB „ŠTC“ v. A. C., Nr. 2S-766-56/2010;
67. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Accuratus“ v. IDS BORJOMI BEVERAGES Co. N.V., Nr. 2-893/2010;
68. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje R. P. v. K. G., A. R., Nr. 2-2445/2011;

69. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Alna Software“, UAB „Hnit-Baltic“ ir UAB „Etnomedijos centras“ v. Valstybinė geležinkelio inspekcija prie Susisiekimo ministerijos, Nr. 2-1809/2012;
70. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas. 2012 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo SIA „OGRES TRIKOTAŽA“ prašymą, Nr. 2KT-127/2012;
71. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje A. M. v. UAB „Juknevičiaus kompostas“, Nr. 2-393/2013;
72. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje UNIGROUP MARINE FUELS Corp. v. UAB „Laska shipping“, Nr. 2-1900/2013;
73. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjų Armėnijos Respublikos Kotaiko regiono bendrosios jurisdikcijos teismo, UAB „Art Wine“ prašymą, Nr. 2T-100/2014;
74. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje M. M. v. RELVIT LTD, UAB „Vilniaus prekyba“, Nr. e2-1350-117/2015;
75. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Dujotekana“, P. V., V. O. v. R. S., Nr. e2-1572-117/2015;
76. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Emsi“ v. Lietuvos kriminalinės policijos biuras, Nr. e2-713-381/2016;
77. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje P. V., V. O. v. R. S., UAB „Dujotekana“, Nr. e2-703-236/2016;
78. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje J. B. v. A. K., Nr. e2-874-943/2016;
79. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. rugsėjo 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje M. A. v. P. F., A. F., Nr. e2-1172-186/2016;

80. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Grand Cru Airlines“ ir BUAB „Go Planet Travel“ v. R. Š., D. Š., Grand Go Group Limited, UAB „Laiptų fabrikas“, Nr. e2-1712-464/2016;
81. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje AB „Ūkio bankas“ v. Banka Srpske ad Banja Luka, Nr. 2A-319-241/2017;
82. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje G. J. v. R.J., 2S-1017-611/2009;
83. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje J. A.-S. v. Ž. S., Nr. 2S-681-611/2010;
84. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Willenbrock Baltic“ v. OOO „GrandBaltAvto“, Nr. 2S-1393-340/2013;
85. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Eibis“ v. UAB „Vikonda group“, Nr. 2S-619-823/2016;
86. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamentas v. UAB „Bionovus“, Nr. 2S-142-798/2015;
87. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Olfema“ v. AB „Swedbank“, Nr. 2S-1684-577/2015;
88. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Asociacija LATGA v. UAB „Burbulio vyninė“, Nr. e2S-2057-881/2016;
89. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Ūkio bankas“ v. ALUMINA d. o. o., Nr. 2-2343-510/2013;
90. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje V. B. v. L. S., Nr. 2S-2473-436/2016;
91. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jungtinis dujų centras“ v. UAB „Karseda“, Nr. e2S-665-513/2016;

92. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjos UAB „Excargo“ skundą, Nr. 2S-1757-826/2016;
93. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Nkodas“ v. UAB „Nerginta“, Nr. 2S-700-154/2010;
94. Murmanskio apylinkės teismas. 2015 m. gegužės 5 d. nutartis pagal UAB „Arctic fishing“ skundą administracinės teisės pažeidimo byloje Nr. 12-57/2015.

Elektroniniai dokumentai:

95. Europos komisijos teisingumo ir vartotojų reikalų direktoratas. *The 2016 EU Justice Scoreboard*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2016_en.pdf>;
96. European Judicial Network in civil and commercial matters. *Interim and precautionary measures – Austria*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: https://e-justice.europa.eu/content_interim_and_precautionary_measures-78-AT-lt.do?clang=en>;
97. European Judicial Network in civil and commercial matters. *Interim and precautionary measures – Sweden*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: https://e-justice.europa.eu/content_interim_and_precautionary_measures-78-SE-en.do?clang=en>;
98. Dvišalių (ir trišalių) sutarčių sąrašas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tm.lt/tarptautbendradarb/teisinisbendradarbiavimaspart/16>>;
99. MAZUELOS, F. J. M. *Notes on protective and cautionary measures in Brussels I Recast and Land registration* [interaktyvus]. Helsinki: European Land Registry Association, 7th annual publication, 2016. [žiūrėta 2017 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: < <https://www.elra.eu/wp-content/uploads/2017/02/8.-Francisco-Martin-Mazuelos-Protective-and-Cautionary-Measures-in-Brussels-I-Recast-and-Land-Registration.pdf>>;
100. POCAR, F. *Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements on civil and commercial matters. Explanatory report* [interaktyvus].

- 2008, p. 13. [žiūrėta 2017 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/980802592-1-200901875-5.pdf>>;
101. ISIDIRO, M. R. *Recognition and Enforcement in the new Brussels I Regulation (Regulation 1215/2012, Brussels I recast): The Abolition of Exequatur* [interaktyvus]. Barcelona, 2014. [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Requejo_Doc.pdf>;
102. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos 2010 m. spalio mėn. raštas Nacionalinei teismų administracijai Nr, (1.13.)7R-8815 „*Dėl konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (naujoji Lugano konvencija)*“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tm.lt/dok/tarpzin/aplinkrastis_luganokonvencija.pdf>;
103. Nacionalinė teismų administracija. *2015 m. teismų veiklos apžvalga*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2016/03/teismu_ataskaita_2015_suturiniu_sumazinta.pdf>.

SANTRAUKA

Visuomeniniai santykiai tampa vis labiau liberalūs: privatūs asmenys dažnai nevengia ieškoti potencialių verslo partnerių užsienio valstybėse, kurti tarptautinių šeimų ar kitaip plėtoti tarptautinių privatinių santykių tinklą. Plėtojantis šiems santykiams daugėja ne tik teisme nagrinėjamų ginčų, bet ir kyla poreikis užtikrinti pareikštą reikalavimą taikant laikinąsias apsaugos priemones. Tinkamas šio instituto reglamentavimas ir taikymas praktikoje yra bylos šalių teisių ir teisėtų interesų apsaugos garantas. Tačiau, kaip nagrinėjama darbe, teismai praktikoje ne visuomet teisingai nustato jurisdikciją taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu. Taip pat pritaikius laikinąsias apsaugos priemones byloje, turinčioje tarptautinį elementą, yra susiduriama su sunkumais siekiant teisingai įvykdyti nutartį. Atsižvelgiant į tai, darbe analizuojami laikinųjų apsaugos priemonių bylose su tarptautiniu elementu taikymo ypatumai, *inter alia*, atskleidžiant, kokiomis taisyklėmis reikia vadovautis nustatant prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones rūšinį teritorinį teisingumą. Didžiausias dėmesys darbe yra skiriamas jurisdikcijos nustatymo analizei pagal Europos Sąjungos teisės aktus, kitus tarptautinius teisės aktus ir netgi tais atvejais, kai valstybių tarpusavio teisiniai santykiai bei laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tvarka nėra reglamentuojami. Pažymėtina, kad nutartis taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje su tarptautiniu elementu nesukelia jokių teisinių pasekmių kol nėra įvykdyta. Todėl darbe išsamiai analizuojama jų leidimo vykdyti tvarka Lietuvoje bei užsienio valstybėse. Taip pat nagrinėjami atskirų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo atvejai, kai byla yra susijusi su užsienio valstybe. Siekiant detaliai išanalizuoti temą, autorė naudojos gausia ir, kiek įmanoma, aktualesne teismų praktika bei rėmėsi užsienio ir Lietuvos autorių teisės doktrinoje pateikiamomis pozicijomis.

SUMMARY

Relationship among the people is becoming more and more liberal: individuals often do not hesitate to look for potential business partners abroad, start a family with foreigner or develop a network of private international relations in other way. As these relations develop and more disputes are pending in court, the need to ensure the claim by application of provisional measures is increasing, as well. Proper regulation of this institute and application in practice is a guarantor of the parties' rights and legitimate interests. However, as discussed in the paper, the court does not always correctly determine the jurisdiction for provisional measures in proceedings with an international element. After the court gives an order to apply provisional measures in proceedings with international element, difficulties could be met in the procedure of order enforcement. In this context author analyses particularities of provisional measures application in proceedings with international element *inter alia* disclosing the rules, which shall be followed as regards the quality of territorial jurisdiction. The greatest attention is paid to the analysis under the jurisdiction of the European Union legislation, other international laws, and even in cases where the legal relationship between the State and the interlocutory order is not regulated. The order for provisional measures in proceedings with international element has no legal effect until fulfilled. Therefore, the paper contains detailed analysis of their enforcement procedure in Lithuania and foreign countries. Also there are analyzed the separate types of provisional measures applied in the proceedings with foreign element. In order to reveal the topic author used the rich and as much as possible relevant case law and referred to foreign and Lithuanian authors positions presented in the legal doctrine.